

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Пояснювальна записка
до дипломного проекту магістра
на тему

**«ЖІНОЧИЙ ПОРТРЕТ» ТА ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УМІНЬ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ
В ПОРТРЕТНОМУ ЖИВОПИСІ**

*Текст містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело*

Виконала: студентка II курсу, групи 20 МГОМ
ОС магістр,

023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Малашина Ольга Олександрівна

Керівник: Сова О.С., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва

Національного педагогічного
університету
імені М.П. Драгоманова

Рецензент: Радецький В.О., заслужений художник
України, лауреат премії Лесі Українки,
завідуючий кафедри образотворчого
мистецтва та дизайну ЖФКМ ім. Івана
Огієнка

КИЇВ 2021

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого мистецтва
 Освітньо-кваліфікаційний рівень **магістр**
 Напрямок підготовки **02 Культура і мистецтво**
 Спеціальність **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація**

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 професор Шевнюк О. Л.
 “20” жовтня 2020 року

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ СТУДЕНТА**

Малашиної Ольги Олександрівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту): «Жіночий портрет» та формування у студентів закладів вищої освіти умінь створення образу в портретному живописі керівник роботи (проекту): Сова Ольга Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від “20” жовтня 2020 року №3

2. Строк подання студентом роботи (проекту) “15” листопада 2021 року

3. Вихідні дані до роботи (проекту):

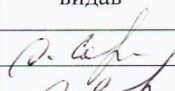
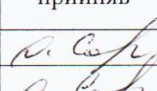
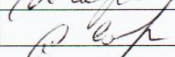
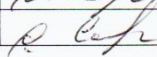
Виконано авторський твір «Жіночий портрет», робота виконана у техніці олійного живопису на полотні, розроблена методика формування у студентів закладів вищої освіти умінь створення образу в портретному живописі.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- 1). Дослідити історію виникнення портретного жанру в образотворчому мистецтві.
- 2). Проаналізувати прототипи і аналоги творчої роботи.
- 3). Охарактеризувати процес виникнення творчого задуму та пошуки композиції, розкрито етапи створення творчої роботи.
- 4). Визначити мету та зміст навчання студентів вищих навчальних закладів портретному образу.
- 5). Висвітлити методику портретного жанру у живописі.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
Полотно, олія, розмір 105x75.

6. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Сова О.С. к.п.н., доцент		
2	Сова О.С. к.п.н., доцент		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Затвердження теми дипломного проекту		Викон.
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалів до дипломного проекту		Викон.
3.	Затвердження ескізів дипломного проекту		Викон.
4.	Творча робота над дипломним проектом		Викон.
5.	Формулювання висновків дипломного проекту		Викон.
6.	Попередній захист проекту	15.11.2021	Викон.

7. Дата видачі завдання 20__ р.

Студент **Малашина Ольга Олександрівна**

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

Сова О.С.

(підпис)

(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломної роботи (проекту) і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту (декана факультету).
2. Розробляється керівником дипломної роботи (проекту).
Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ**

Направляється студент Малашина Ольга Олександрівна
(прізвище та ініціали)
до захисту дипломної роботи (проєкту)
за напрямом підготовки **02 Культура і мистецтво**
спеціальністю **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація**
на тему: «Жіночий портрет» та формування у студентів закладів вищої освіти
умінь створення образу в портретному живописі.»

Дипломний проєкт і рецензія додаються.

Декан Факультету _____ проф. Олефіренко Т. О.

Довідка про успішність

Малашина Ольга Олександрівна
(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на факультеті педагогіки та психології з 2020 року до
2021 року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки,
спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно 94,12%, добре 5,88%, задовільно 0 %;

шкалою ECTS: A 94,12%; B 0 %; C 5,88 %; D 0 %; E 0 %.

Секретар факультету

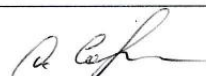
А. Олександрівна Олефіренко Т. О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи (проекту)

Студентка

старанно працювала над кваліфікаційною роботою, виконала творчу роботу на високому професійному рівні. Методичні рекомендації з актуальних та інноваційних напрямків апробацію на міжнародній і всеукраїнській конференціях та веб-сайті у наданих публікаціях.

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

“ 09 ” грудня 20 21 року

Висновок кафедри про дипломну роботу (проект)

Дипломний проект розглянуто.

Студент Малашина Ольга Олександрівна
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва

професор О. Л. Шевнюк

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломної роботи (проекту) та висновок кафедри про дипломну роботу (проект).
2. Формат бланка А5 (148×210 мм), 2 сторінки.

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Малашиної Ольги Олександрівни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності 023 Оброботворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

ОКР магістр

Тема дипломної роботи

„Жіночий портрет“ та формування у студентів
закладів вищої освіти умінь створення образу
в портретному живописі

Матеріали полотно, олія

1. Актуальність теми У сучасних реаліях досить актуальним є питання оновлення методики формування у студентів ЗВО умінь створювати зурочений образ у портреті, так як цію темі присвячено не достатню кількість наукових публікацій. Розширення та оновлення методичної інструментарію за обраною темою стало провідною метою кваліфікаційної роботи магістрантки.

2. Позитивні якості роботи

Виконуючи дипломний проект магістрок О.О. створила завершеної мистецької твор-комерційної „Жіночий портрет“, який підтверджує професійне володіння магістранткою технікою олійного живопису та вмілого втілення у роботу знань з композиції, пластичної анатомії та колористики. Під час написання постановальної записки було ґрунтовно досліджено українську та зарубіжну мистецьку та науково-методичну традицію за обраною темою.

3. Практична цінність висновків і рекомендацій У методичній частині кваліфікаційної роботи магістрантка продемонструвала високий рівень знань особливостей навчання студентів ЗВО створення образу в портретному живописі. Розроблена авторська методика була висвітлена у наукових публікаціях та апродована на Всеукраїнській та Міжнародній конференціях.

4. Наявність недоліків

У творчій роботі наявні невеликі анатомічні порушення у зображенні шияк та кистей кистей. Проте вказані недоліки не є суттєвими і не впливають на загальне позитивне враження від створеної творчої роботи

4. Загальна оцінка роботи

кваліфікаційна робота заслуговує високої оцінки

Науковий керівник

канд. пед. наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

(підпис)

Сова О.С.

(прізвище, ініціали)

«02» грудня 2021 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Малашина Ольга Олександрівна

Зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне

мистецтво, реставрація

ОКР магістр

на тему:

«ЖІНОЧИЙ ПОРТРЕТ» ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОРТРЕТНОГО ОБРАЗУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Висновок про ступінь відповідності виконаної роботи дипломній кваліфікації і профільюючій спеціальності

Дипломний проект студентки відповідає дипломній кваліфікації та профільюючій спеціальності.

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості)

Дана робота виконана на високому рівні, як з практичної так і з теоретичної частини. У теоретичній частині висвітлено історію виникнення портретного жанру, проаналізовано роботи відомих сучасних художників та митців минулих років, а також висвітлено методичну частину навчання портретному образу у ВНЗ з дисципліни «Академічного живопису».

Практична частина роботи має гарну композицію, чіткі пропорції фігури, приємну кольорову гамму та деталізацію. Ольга вдало передала характерні риси моделі та загальну атмосферу твору. Студентка показала високий рівень професійності виконання портрету з елементами натюрморту у олійному живописі.

3. Перелік основних недоліків роботи

Грубих помилок та недоліків у дипломній роботі не виявлено.

4. Загальна оцінка роботи

Дипломний проект заслуговує на високий бал та може бути допущеним до захисту.

5. Висновок про можливість присвоєння випускнику кваліфікації

Дипломниця Малашина Ольга Олександрівна заслугоує на присвоєння кваліфікації магістра образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації.

Рецензент Радецький В.О

член МОН МСХУ з 1990р.
Заслужений художник України, лауреат премії
Лесі Українки, лауреат премії ім. Тараса Шевченка,
завкадрового обр. доктр та доцента МОН М. ім. Тараса Шевченка
(вказати вчений ступінь, наукове звання, посада та місце роботи)

« 05 » листопада 2021 р.

Радецький В.О
є членом комісії художни-
ків України (Міжрегіональна
обласна організація МСХУ-
місце об'єднує).

Дістанція підписує
Радецького Валерія
Олександровича завідувача,
Голова МОН МСХУ
Заслужений Художник
України

В межах 2021

Довідка
про результати антиплагіатної перевірки магістерської роботи

Комісією з академічної етики факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова здійснено перевірку магістерської роботи на тему: «Жіночий портрет» та формування у студентів закладів вищої умінь створення образу в портретному живописі студентки (та) 2 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація Лакізіук Ольги Олександрівни щодо дотримання норм академічної етики.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано системою виявлення збігів/ідентичності/схожості компанії UNICHECK, комісія дійшла до наступного висновку (*вибрати один з варіантів*):

1) Комісією не виявлено академічного плагіату. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

2) **Комісією частково виявлені текстові запозичення – 3,69 %, а саме порушення процедури самоцитуювання статті автора у фаховому науковому виданні за темою кваліфікаційної роботи. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.**

3) Комісією виявлено академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Дана магістерська робота не може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

4) Інше

Голова комісії

Секретар комісії

Дата 25.11.2021р.

Матвієнко О.В.

Шулигіна Р.А.

Ім'я користувача:
Матвієнко Олена Валеріївна

ID перевірки:
1009300348

Дата перевірки:
22.11.2021 19:43:27 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
22.11.2021 20:49:17 EET

ID користувача:
95448

Назва документа: Малашина (Лакізіюк)

Кількість сторінок: 41 Кількість слів: 9532 Кількість символів: 70689 Розмір файлу: 74.66 KB ID файлу: 1009326214

3.69% Схожість

Найбільша схожість: 1.96% з Інтернет-джерелом (<http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/47dec2020/26.pdf>)

1.96% Джерела з Інтернету 1 Сторінка 43

1.73% Джерела з Бібліотеки 2 Сторінка 43

0.04% Цитат

Цитати 1 Сторінка 44

Посилання 1 Сторінка 44

0.96% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 1%)

0.09% Вилучення з Інтернету 38 Сторінка 45

0.88% Вилученого тексту з Бібліотеки 96 Сторінка 45

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 18

Объединить PDF файлы онлайн x Поиск Google

google.com/search?tb=ss&ibAMhZzCAsNNQK3X8M1MLD8zv3nN2g3KsVgy_1eENGRSY1ju63mNavdR87OH67Dtd65pYDphtpCvo4Tf4FDyp8Bib12qvFEgyjFhWwWfEhm-Mbr8595qjFb1dJhMkr_1k7zuW9po83GzDzp3OQT8gz_1VQD0e89Mz38PFP770...

Уси **Зображення** Карты Покупки Больше Инструменты

Приблизная количество результатов: 2 (0,56 с)

 Розмір зображення: 2590 x 1835
Не знайдено інших розмірів цього зображення.

Схожий пошуковий запит: **jug**

<https://context.reverso.net/> - перевод + jug

jug - Перевод на русский - примеры английский - Reverso ...
Перевод контекст "jug" с английского на русский от Reverso Context: measuring jug; ... We'll have to find something better than that ghastly jug.

<https://jug.ru/> - Перекласти цю сторінку

JUG.ru
JUG.ru (Java User Group) — это российское сообщество Java-разработчиков. Команда JUG.RU ежемесячно проводит открытые встречи в Санкт-Петербурге...

Глек <

Глек, зменшувальна форма глечки — висока кругла посудина з вушком для зберігання рідин, головним чином, молочних продуктів. Може бути як керамичним, так і металевим. Залежно від призначення, розрізняється розміром і формою. Незамінний атрибут українського сільського побуту.
Вікіпедія

Візуально подібні зображення

Активация Windows
Перейдіть до розділу "Налаштування", щоб активувати Windows.

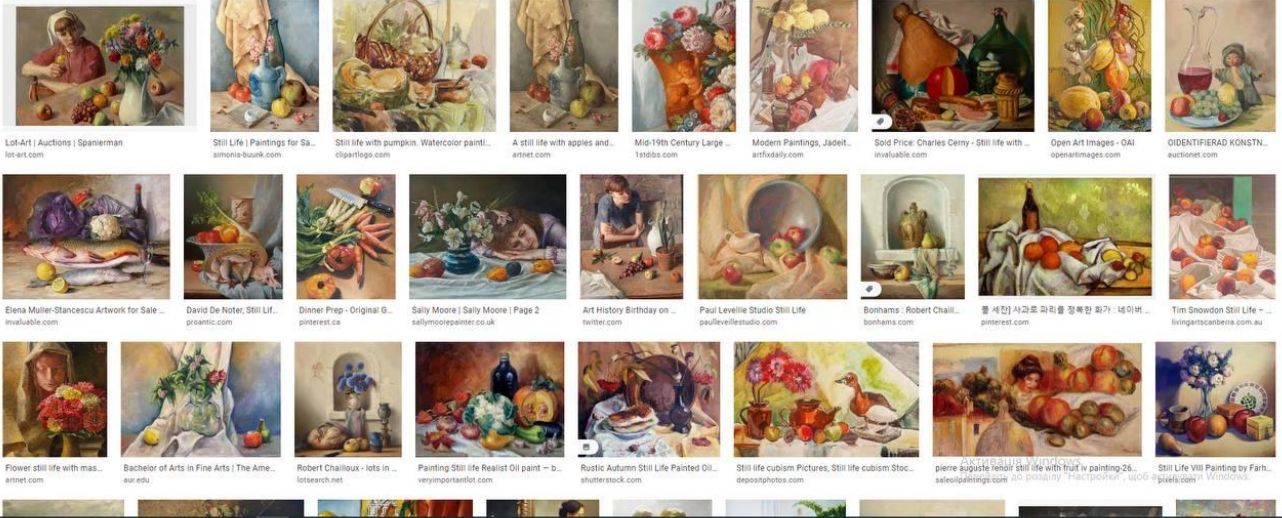
1°C Rain showers 10:59 13.12.2021

Объединить PDF файлы онлайн x Поиск Google

google.com/search?sa=G&hl=uk&tb=ss&imgCAESiQjIvXezjOgXka_1QELELCMPwgaOwo5CAQSfKMD6R6zH9Qx2DIHEcUuVme86kSGhvmMTNqH41tCt7F0mUEXynWmPh3Ob3mYgBTAEDAsQq7-CBoKcggIARIEniVIAwLEI3tvQkanAEKFGoDanVn2qW9gMLCg...

Уси **Зображення** Відео Карты Новини Больше Инструменты

Схожі зображення

Lot-Art | Auctions | Spanierman lot-art.com

Still Life | Paintings for Sa... simonis-boulik.com

Still life with pumpkin. Watercolor paint... elipartigo.com

A still life with apples and... artnet.com

Mid-19th Century Large ... 1st58os.com

Modern Paintings, Jaded... artfexdaily.com

Sold Price: Charles Cerny - Still life with... invaluable.com

Open Art Images - OAI openartimages.com

OIDENTIFIERAD KONST... auctionet.com

Elena Muller-Stancescu Artwork for Sale ... invaluable.com

David De Neter, Still Lif... proantic.com

Dinner Prep - Original G... pinterest.ca

Sally Moore | Sally Moore | Page 2 sallymoorepainter.co.uk

Art History Birthday on... twitter.com

Paul Levellie Studio Still Life paullevelliestudio.com

Bonhams - Robert Chail... bonhams.com

물 세건 사과도 과자를 장식한 화가: 데이비... pinterest.com

Tim Snowdon Still Life -... livingartscarbena.com.au

Flower still life with mas... artnet.com

Bachelor of Arts in Fine Arts | The Ame... aur.edu

Robert Chailoux - lots in... lotsearch.net

Painting Still life Realist Oil paint - b... veryimportantlots.com

Rustic Autumn Still Life Painted Oil... shutterstock.com

Still life cubism Pictures, Still life cubism Stoc... depositphotos.com

Acting Head of Fine Arts... pierre-suzanne-rosier still life with fruit iv painting-26... saleofpaintings.com

Still Life VIII Painting by Farh... pixels.com

1°C Rain showers 11:03 13.12.2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ПОРТРЕТНОМУ ОБРАЗУ	7
1.1. Історія виникнення портретного жанру в образотворчому мистецтві	7
1.2. Аналіз прототипів і аналогів творчої роботи	11
1.3. Реалізація творчої роботи «Жіночий портрет», етапи втілення твору.	17
РОЗДІЛ 2. РОЗДІЛ 2.МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОРТРЕТНОМУ ОБРАЗУ У ЗВО	22
2.1. 2.1. Мета та зміст навчання студентів ЗВО портретному образу.	22
2.2. Методи вивчення портретного жанру.	24
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	40
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

Актуальність теми. Мистецтво впливає на суспільство, на його культуру, естетичне бачення та загальний розвиток. Воно не тільки віддзеркалює світ людини, але й приймає активну участь у ньому. Мистецтво – це частина культури людства, все що зроблено людьми і можна назвати мистецтвом. Воно не лише вражає, а і надихає нас на створення прекрасного.

З давніх часів наші предки намагались лишити для наступних поколінь найкраще, найцінніше та найважливіше. Вони створювали картини, писали книги, залишали після себе незабутні мелодії, знімали фільми та багато іншого. Читаючи рядки написані багато років тому ми можемо уявляти, як виглядав світ у той час, а дивлячись в очі портретованої людини на полотні – можемо відчувати її емоції та настрої.

Портрет здавна став одним з найпопулярніших жанрів образотворчого мистецтва. Портретне мистецтво – це мальоване, скульптурне або фотографічне зображення людини, важливою особливістю якого є схожість твору з зображуваною особистістю. Ця схожість передається не лише у зовнішньому збігу з природою, але і з передачею духовного, емоційного настрою особи. Кожен портрет відображає у собі певний час, епоху, бачення світу та навколишнього життя.

Методика навчання зображення портретного образу є досить складною. Зобразити постать людини є одним з найскладніших завдань для художника. Щоб методично правильно написати портрет необхідно мати велику базу знань з пластичної анатомії, рисунку, кольорознавства, живопису та інших важливих предметів. Підтвердження цьому знаходимо у працях О. Невської [20], А. Беди [5], Г. Бамеса [4], В.В. Рубан [24], Н. Лі [18] та інших, де вичерпно розкриті різноманітні аспекти навчання портретному жанру.

Методика навчання створення портретного образу спирається на поєднання теоретичних знань з практичними вміннями та навичками. Успішність формування у студентів практичних умінь з відтворення портрету залежить від професіоналізму викладача, який має не тільки навчити основам побудови обличчя чи фігури людини, але й допомогти зрозуміти та засвоїти матеріал, надихнути та підказати шляхи створення цікавого образу натурника. Створення

портретного образу є основним показником майстерності, саме тому цей етап є дуже важливим для студентів на шляху до професійного художника. Саме тому етап вивчення портретного жанру є дуже важливим та відповідальним для студентів на шляху до професійного становлення.

Аналіз наукових джерел за темою дослідження довів, що питання формування у студентів умінь створення портретного образу є недостатньо розробленим і потребує осучаснення методичного інструментарію. Саме це вплинуло на вибір теми кваліфікаційної роботи: «Жіночий портрет» та формування у студентів закладів вищої освіти умінь створення образу в портретному живописі».

Мета дослідження полягає в систематизації та доповненні методики навчання студентів закладів вищої освіти створенню портретного образу; розробці авторської композиції «Жіночий портрет».

Завдання дослідження:

- дослідити історичний аспект розвитку та становлення портрету як окремого жанру образотворчого мистецтва;
- виокремити різновиди у портретному жанрі;
- розкрити етапи створення авторської композиції;
- охарактеризувати процес виникнення творчого задуму та пошуки композиції.
- презентувати методику навчання створення портретного образу у закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – навчання образотворчого мистецтва студентів художньо-педагогічних закладів вищої освіти.

Предмет дослідження – методика формування у студентів закладів вищої освіти умінь створення образу в портретному живописі.

Під час розв'язання окреслених завдань дослідження були застосовані такі теоретичні й емпіричні **методи**: аналітичний – для опрацювання мистецтвознавчої, біографічної, методичної та психолого-педагогічної літератури; узагальнення та систематизація – задля визначення мети і змісту дисципліни; системно-структурний – що дозволив виявити результативні форми і методи навчання студентів портретного живопису; моделювання – для розробки навчальних завдань з формування вмінь створення портретного образу; аналіз

творчих робіт студентів – для підтвердження результативності запропонованої методики.

Наукова новизна одержаних результатів:

- розроблено і презентовано сучасну методику формування у студентів умінь створювати образ у портретному живописі;
- охарактеризовано процес виникнення творчого задуму, розкрито особливості відтворення художнього образу та композиційно-колористичної цілісності в процесі роботи над авторським твором «Жіночий портрет»;
- доповнено мету і зміст навчання студентів закладів вищої освіти портретного живопису;
- набули нового розвитку уявлення про важливість уміння відтворювати певний образ у портреті студентами-художниками під час навчання у закладі вищої освіти та у їх майбутній творчій діяльності.

Практичне значення проведеного наукового дослідження вбачаємо у розробці сучасних методів і підходів до навчання створювати образ у портреті студентів художньо-педагогічних закладів вищої освіти та вплив і значення курсу «Портретний живопис» на подальшу діяльність художників, зокрема й вчителів образотворчого мистецтва. Представлена у даній кваліфікаційній роботі методика може бути ефективно використана для навчання майбутніх учителів образотворчого мистецтва та впроваджена у навчальний процес закладів вищої освіти, а також застосована на курсах підвищення кваліфікації викладачів-художників.

Матеріали проведеного наукового дослідження були висвітлені у науковій статті автора:

Лакізіук О.О. Формування сучасних педагогічних технологій та освітніх систем. *Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 4-5 грудня 2020 р.). Запоріжжя: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 99-103 [17].

Матеріали наукової роботи опробовано у виступі автора на VIII Всеукраїнській науково-практичній студентській інтернет-конференції «Науковий простір студента: пошуки і знахідки», м. Київ, 24 березня 2021 року (Додаток В. Рис. 1.1.- 1.9).

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ПОРТРЕТНОМУ ОБРАЗУ

1.1. Історія виникнення портретного жанру в образотворчому мистецтві

Усе мистецтво ,як форма суспільної свідомості, представляє перед собою художньо-образне відображення життя. Народившись із потреб життя, воно покликане давати вірне віддзеркалення дійсності і відповідає естетичним запитам людини. Мистецтво дає змогу дивитися на світ з різних точок зору та бути багатограними. У художньому образі, як правило, проявляються загальні риси багатьох явищ. Але відображуючи світ, художник втілює у витворах мистецтва свої думки, переживання, емоції, настрої, естетичні ідеали, дає оцінку життю та виражає своє розуміння світу. Художники минулих і теперішніх часів знаходили та знаходитимуть своє захоплення у жанрі портрет, адже людина - це найвище творіння природи.

Жанр портрету має велику популярність та є найскладнішим у виконанні. На портретах зображують людину, чи групу людей, які існували раніше або існують у даний період часу. Портрети бувають парадні та камерні. Саме камерний портрет і розкриває сутність характеру людини. Також портрети поділяють на станкові, монументальні та мініатюри. Станкові портрети – це картини в живописі, бюст у скульптурі, рисунки та гравюри у графіці тощо. Монументальні портрети – монументи, фрески та мозаїки. Постаць у портреті може зображуватись по плечі, по груди, по пояс, по коліна та на повний зріст [17].

Зародження портретного жанру почалося ще у глибоку давнину. Перші зразки були знайдені на території стародавнього сходу. Велике значення мали знахідки давньоєгипетські скульптури. У ті часи значення портрету мало більш релігійні, культові та магичні погляди. Римські погребні маски стали ранніми прикладами портретів, а ще їх називали фаюмськими масками. Ці портрети за рисами обличчя були максимально наближені до натури. Виконувались вони у техніці темпери та енкаустики. Енкаустика – це техніка у якій сполучником для фарб є віск[13].

У середні віки художники були зосереджені на суворих церковних канонах. Образи святих усе частіше почали переймати риси реальних людей. Також у цей період почали створювати портрети донаторів. Їх портрети зазвичай показували у профіль. Вони ніби були звернуті до Бога, до Мадонни або до святих. Ці картини були схожі з натурами, але все ж таки не виходили за межі канонів того часу.

У часи X-XII віків жанр портрету набирає популярності, але все одно має другорядне значення у мистецтві. Портрет можна було спостерігати на надгробках, монетах та книжкових мініатюрах. Замовлення на такі проекти робили заможні люди.

Одним з перших прикладів портрету у станковому живописі став «Портрет Йоана Доброго», 1349 р. (Додаток А. Рис.1.17). У епоху Відродження людина стала центром світу і вплив релігії став слабшим. Ця епоха подарувала нам таких майстрів, як Леонардо да Вінчі, Ботічеллі, Рафаель, Тіціан. Портрети стали більш значущими та несли в собі красу, гармонію та духовність. Спочатку зображення людей були лише у профіль, але згодом почали зображувати портрети у фас та три чверті [21].

Техніка олійного живопису, яка виникла у цей час, дала змогу більш витончено передавати зображення на полотні. Витвір мистецтва Леонардо да Вінчі портрет «Мона Ліза, 1503 р.» став чудовим прикладом для наслідування, як для майстрів того часу так і для теперішніх художників (Додаток А. Рис. 1.18), [16, с. 105].

У період Відродження художники почали створювати образи на фоні, яких писали чудові пейзажі. Але твори не передавали єдності людини з природою. Пейзажі слугували другорядними у картинах та були лише фоном.

Важливу роль у жанрі портрету зіграв Тіціан. Він створив цілу галерею образів сучасників того часу, а саме поетів, художників, правителів, церковних служителів та інших значущих персон. У своїх творах він намагався відтворити тонку, душевну натуру кожного портретованого.

Епоха Відродження розкрила різні форми портрету, а саме погрудні, поясні, поколінні та у повний зріст. Портрети стали ділитися за характером на парадні та інтимні. Парадні портрети показували всю велич особи, возвеличували та прославляли її. Важливу роль у таких творах відігравав

фон, на якому зазвичай було зображено пейзаж, архітектурні елементи або драперії. Пітер Пауль Рубенс був одним з найвідоміших портретистів того часу, який працював при дворах заможних людей. Наслідувачем Рубенса був Ван Дейк, який написав багато портретів відомих осіб того часу. Він вмів передавати неповторність та особливість кожної натури [29].

В XVII столітті важливе місце займав камерний портрет інтимного характеру. За допомогою таких портретів художники намагались передати душевний стан людини, його емоції та переживання. Найяскравішим художником портретистом того часу став Рембрандт. Він написав багато пронизуючих образів. На його картинах були зображені звичайні люди, які не мали великих статків та знатних предків, можливо саме тому у цих образах відкривалась тонка натура простої людини.

Також чудовим митцем того часу був іспанський художник Дієго Веласкес. Він написав ряд парадних портретів для заможних та відомих осіб, а також і звичайних людей.

У XVIII столітті портрети починають значно відрізнятися від попередніх, адже замовники вимагали ідеалізації образів. Карти почали нести у собі театральність та возвеличення. Франція стала центром моди у той період.

У першій чверті XIX століття з'являються нові тенденції у жанрі портрету. Одним із нових талантів того часу був Жак-Луї Давид, який написав багато античних та історичних портретів.

Едгар Дега та Огуст Ренуар проявив своє бачення портрету у стилі імпресіонізму. Поль Сезан та Вінсент Ван Гог показали себе, як художники постімпресіоністи. Пабло Пікассо та Сальвадор Далі також залишили у спадок світового мистецтва багато цікавих і неординарних портретів .

Портрет у російському живописі став великим відкриттям. В Росії жанр портрету з'явився пізніше ніж у Європі, але стрімко почав розвиватися. Парсуни були першими спробами написання портретів. Це був витвір російського, українського та білоруського портретного живопису виконаний у традиціях іконопису[8].

Справжній портрет, який передавав характер та схожість людини з'явився у XVIII столітті, але багато з них ще нагадували парсуни за виконанням[8]. Живопис

другої половини XVIII століття неможливо згадати без таких персон, як Левицький та Боровиковський. Вони були авторами прекрасних камерних портретів, які передавали єдність портретованого з навколишнім середовищем.

У 1860-1870 роки почалося становлення реалізму в російському живописі і це був достатньо важливий та цікавий період для мистецтва. Художники передвижники проявили себе найяскравіше у даному напрямку. Вони намагались показати не лише духовну суть людини, але і її стан у суспільстві у своїх картинах. Художник Ілля Юхимович Репін вмів точно передавати індивідуальність, особливість та емоційність портретованого.

У XX сторіччі на портретах зображували не лише натуру у гарному вбранні, але і намагались розкрити образ через професію. На картинах почали показувати різні атрибути, які відносилися до портретованої людини. Помпезність та розкіш у портретах відійшла, адже картини стали більш суворими та відображали важкі часи війни. Також у цей період з'явилися художники футуристи, абстракціоністи та реалісти. Відомими серед них були Марк Шагал, Кузьма Петров-Водкін, Анрі Матіс, Клод Моне, Амадео Модельяні та багато інших.

В сучасному XXI столітті митці, нарешті, звільнились від будь яких канонів та меж у мистецтві. Кожен художник починає створювати свій неповторний світ через колір, форму та фактуру. Сучасне мистецтво, як і жанр портрету не стоїть на місці, а розвивається з великою швидкістю. Змішані стилі і техніки виконання дають змогу майстрам проявити себе. Американський портретист Джей Луїс створює неперевершені роботи, які містять у собі реалістичне виконання портрету і сміливе рішення фону [10]. Естетика нуару надихнула Лукаша Стокласа на створення своїх картин. Вони наповнені драматизмом, трагедією та меланхолією. Також відомий на весь світ Уорен Чанг створював неймовірні реалістичні образи. Аурелио Бруні поєднав у своїх творах сучасний підхід до академічного реалізму.

Отже, становлення портретного жанру пройшло багато етапів, пов'язаних з особливим світобаченням. До сих пір портретний жанр вважається важливою складовою мистецтва, яка донесе до нащадків пам'ять і про нашу епоху [14].

1.2. Аналіз прототипів і аналогів творчої роботи

У сучасному світі, де вся інформація, зокрема й художня, знаходиться у відкритому доступі, набагато простіше вивчати її та надихатися мистецтвом, яке відображає довколишній світ. Тема образу людини у мистецтві завжди посідала головне місце. Скільки літературних, музичних, живописних, архітектурних та скульптурних шедеврів було присвячено людині. В усі часи був надзвичайно цікавим погляд митців на образ людини в цілому, адже для кожного з них були свої ідеали.

На створення роботи надихали не лише старі майстри, а і сучасники, так як дипломна картина мала бути написана у сучасній манері. Практично всі художники з найдавніших часів і до сучасності звертались у своїй творчості до образу людини, який втілювали як у портреті, так і в сюжетних сценах. Під час пошуків прототипів і аналогів майбутньої творчої роботи було переглянуто багато робіт художників портретистів. Серед них були Джей Луїс, Корнелія Хернес, АлексВенезія, СтефенБаумен, ДаміанЛехосзест, Адріан Готліб, РобертоФері, Іван Крамської, Валентин Серов.

Американський художник Джей Луїс – досвідчений живописець. Джей Луїс живе і працює в Нью-Йорку. Його картини олійними фарбами представляють майстерно відображені жіночі фігури. Глядач бачить цих натурниць у споглядальних і часто у сюрреалістичних позах. Вони приховують і розкривають навколишнє середовище, розбираючи його через перспективу, жест і форму. Подовжена анатомія постатей виділяє, розділяє або об'єднує композицію. Намальовані середовища неоднозначні та служать лише для обрамлення форм його предметів. Джей Луїс накладає на свої роботи щільну текстуру, вирізняючи ділянки м'якого тіла, грубого драпірування та синтетичної поверхні. Витягнуті кінцівки, волосся та тканина залишаються поза зображенням, а самі фігури приковують погляд глядача. Його жіночі образи виступають, як фрагментарні зображення, які стратегічно організовані, щоб створити динамічні та яскраві композиції. Деякі уривки з його робіт чітко сформульовані, а інші є схематичними натяками (Додаток А, Рис.1.1, рис.1.2).

Проаналізовані портрети сучасного американського художника характеризуються не лише високою майстерністю роботи з кольором та чудовим

виконанням портрету, а і лаконічністю та композиційним рішенням. Його картини захоплюють з першого погляду та привертають свою увагу [10].

Стефан Баумен, також американський сучасник чудово володіє пластичною анатомією форми, академічним рисунком та живописом. Стефан художник із класичною освітою, 12 років працював викладачем програми малювання та живопису Флорентійської академії мистецтв. Крім того, протягом 6 років був директором кафедри «Анатомії та Екорше», спочатку у Швеції, а потім у США. У 2020 році він залишив академію, щоб зосередити свої зусилля на художній кар'єрі та онлайн-курсах. Його портрети надзвичайно реалістичні і в той час не втрачають своєї живописності, так як Баумен демонструє пастозні моменти у своїх творах (Додаток А, Рис.1.3, рис.1.4). Також митець займається ліпленням і тому пластична форма людського тіла легко дається йому у живописі та рисунку [6].

Даміан Лехосзест польський художник, який створює неперевершені образи на полотні за допомогою олійного живопису. Даміан народився в 1976 році в Рацібожі у Польщі. З раннього дитинства захоплювався малюванням, а саме портретами. У перші шкільні роки брав участь у багатьох художніх конкурсах високого рівня. Його художні роботи часто винагороджувалися, а також отримували похвалу мистецтвознавців. Його особливий талант до малювання помітив Марек Чехович, учитель мистецтва початкової школи Баборова. Він навчав цього талановитого юнака у власній приватній майстерні художника. З роками Даміан вдосконалював не лише свої практичні навички, а й теоретичні основи мистецтва. Його гострий, аналітичний і допитливий розум намагається зрозуміти вплив картини на глядачів. Він також намагається розпізнати, як людське око реагує і записує візуальні стимули, а також як людський розум сприймає всеосяжне зображення[9].

Деміан малює переважно портрети та зображує моделі з незвичайною проникливістю та аналітичним підходом. Його картини дають змогу зазирнути у зображуваний момент та відчутти атмосферу (Додаток А, Рис.1.5).

Адріан Готліб каліфорнійський натураліст та портретист володіє мовою живопису та надихає своїми картинами. Адріан Готліб талановитий сучасний художник, який створює образні композиції та портрети передаючі враження, що він не просто малює, а «заглядає в душі своїх моделей». Адріан Готліб,

продовжує традицію реалізму, не використовує фотографії (фотореалізм), а працює тільки в з натури. Адріан Готліб — відзначений багатьма нагородами, всесвітньо визнаний художник-реаліст, який все життя захоплюється образним мистецтвом і портретом, а також має дар відображати унікальні особистості зображуваних. Зараз Адріан працює в Лос-Анджелесі, де проживає останні 12 років. Художник написав численні приватні портретні на замовлення створюючи при цьому велику кількість фігуративних робіт, що регулярно продаються відданим колекціонерам. Іноді він виступає, як запрошений лектор і проводить спеціалізовані майстер-класи для художників [1].

Особливо захоплення серед його творів викликають його роботи під назвою «Ранішні троянди, 2017 р.». У цих картинах чудово збалансовано гру світла та передано стан пори року та доби, що також є важливим у написанні дипломної роботи (Додаток А, Рис. 1.6, рис. 1.7).

Корнелія Хернес родом з Норвегії своїми творами хоче донести не лише естетику натурників, але і дати поштовх до роздумів, зацікавити сюжетом. З дитинства Корнелія була ознайомлена з багатьма культурами і це відобразилось на її картинах. Малювання пропонувало їй світ з безмежних можливостей. З самого початку свого захоплення олійним живописом у пізньому підлітковому віці Корнелія була особливо зацікавлена в передачі людської форми та емоційних виразів через портрети та міфологічні мотиви (Додаток А, Рис. 1.8). Під час навчання у Флорентійській академії мистецтв вона розвинула глибоку прихильність до жанрів натюрморту, інтер'єрів та мотивів природи. Окрім портретів майстриня також захоплюється жанром натюрморт і вдало та реалістично передає форми і фактури предметів, що також було корисно проаналізувати для майбутньої магістерської роботи. Корнелія отримала ступінь бакалавра образотворчого мистецтва в Університеті Вікторії, Британська Колумбія, Канада в 2003 році. Під час навчання в університеті вона познайомилася з парадигмами концептуального мистецтва. У літні місяці 2002-2004 років вона навчалася у Одда Нердрама в Норвегії. Отримавши ступінь бакалавра освіти, вона пройшла курси класичного реаліста у Флорентійській академії мистецтв в Італії, яку закінчила у 2007 році. Будучи студенткою «FAA», вона почала викладати, як помічник вчителя, а після закінчення навчання стала

головним викладачем. Вона викладала у Флорентійській академії мистецтв у Швеції з 2010 по 2016 рік, а нещодавно переїхала до США, де зараз викладає у Флорентійській академії мистецтв, філія США. Вона є лауреатом престижного конкурсу студій «International Art Renewal Center (ARC)» [15].

Алекс Венеція американський художник портретист. Народився у 1993 році у Вірджинії. На даний момент художник проживає в Релі, Північна Кароліна. Насамперед художник-самоучка Алекс Венеція вперше усвідомив силу мистецтва під час уроку мистецтва світлотіні в середній школі, розглядаючи роботи Караваджо. Цей урок став унікальним поворотним моментом для молодого студента, коли він почав розглядати своє покликання в образотворчому напрямку. У пошуках нових вражень від мистецтва він відвідував Музей мистецтв Крайслера в Норфолку, де зміг побачити своїми очима роботи великих майстрів та зробити копії. Він казав що, натхнення приходить у багатьох формах і, як правило, далеко від мольберту, але немає нічого подібного до того, як побачити роботу художника, якого ви високо цінуєте особисто. У 2017 році Венеція отримав перше місце в конкурсі натюрмортів у престижному «Grand Central Atelier» у Нью-Йорку. Він є лауреатом численних нагород і брав участь у багатьох групових шоу по всіх Сполучених Штатах Америки. Зараз він живе та утримує студію з художниками Майклом Кляйном та Луїсом Карром в Релі [2].

Алекс неймовірно передає простір, емоційний стан натурника, матеріальність та колір зображуваного. У його вторах відчувається життя та ефект присутності. Окрім майстерного написання людської постаті художник чудово передає предмети на картинах. Фрукти та квіти оживають у його виконанні (Додаток А, Рис. 1.9, рис. 1.10).

Роберто Фері італійський художник з Таранто захоплений митцями епохи барокко та інших майстрів романтизму і академізму. Фері вдається неймовірно передати мову людського тіла на полотнах [23].

Його роботи вражають майстерністю, величністю, реалістичністю і не залишають байдужих. Художник передає не лише пластичність фігур натурників, а і емоцію. Картини митця сповнені трагедією і це дає поштовх для роздумів глядачеві (Додаток А, Рис. 1.11).

Звісно не можливо не згадати російського класика живопису Івана Крамського. Народився він 1837 року у Російській імперії. Художник-портретист, теоретик образотворчого мистецтва, творець Артїлі художників (1865 рік), один з організаторів та керівник Товариства пересувних виставок (1870 рік), академік живопису. Іван Миколайович Крамской, художник другої половини 19-го століття, увійшов в історію вітчизняного живопису як засновник реалістичного напрямку в мистецтві. Він активно розвивав принцип критичного реалізму в своїй творчості, а також в статтях, присвячених теорії мистецтва. Багато його полотна визнані класикою російського живопису. Автор був майстром портрета, історичних і жанрових сцен [27].

Його картина «Невідома, 1883 р.» одна з найвідоміших та признана прикладом жіночності та краси (Додаток А, Рис. 1.12). Красива дівчина з великими темними очима та розкішному вбранні привернула велику увагу глядачів. Художник вміло написав портрет з усіма деталями одягу та ненав'язливо зобразив міський, зимовий пейзаж на фоні, який не відвертає уваги від головної героїні. Майстер чудово передав фактури шовку, бархату та хутра. Світло на картині дуже рівне та спокійне. У творі є величезна сила погляду натурниці та особлива атмосфера [7, с. 152].

Нідерландський живописець Рембрандт залишив після себе величезний спадок творів мистецтва. Рембрандт Харменс ван Рейн – відомий живописець, офортист та рисувальник «Золотого століття». Всесвітнє визнання та слава, різке падіння та бідність – так можна охарактеризувати біографію великого генія мистецтва. Рембрандт прагнув через портрети передати душу людини. Багато творів художника, овіяні таємницями. Основними предметами живопису митця були портрети, пейзажі та тематичні картини і усе це він вдало поєднував. Він славився вмінням передавати людські емоції та деталі. Картина «Флора 1634р.» демонструє усі переваги його творчості. Майстерність написання тканини та елементів вбрання вражає (Додаток А, Рис. 1.13).

«Дівчина з персиками» – картина відомого російського живописця Валентина Серова, написана у 1887 році також дала великий поштовх до створення майбутньої дипломної роботи. У головній героїні можна відчутти образ юності. Холодний фон картини та сувора атмосфера контрастує з кольором одягу,

зачіскою та смуглявим лицем дівчинки. Уся кімната проникнута сонячним світлом, а ніжний рум'янець на обличчі дівчини гармонує з персиками на столі (Додаток А, Рис. 1.14).

1.3. Реалізація творчої роботи, втілення задуму.

Етапи створення твору.

Творча робота над художнім твором передбачає проходження певних стадій виконання. Під час створення практичної частини кваліфікаційної роботи було пройдено такі етапи:

1. Виникнення творчого задуму.
2. Пошуки натури для майбутнього твору та необхідного реквізиту.
3. Начерки та графічні пошуки композиції..
4. Графічні ескізи.
5. Пошуки кольорового рішення композиції.
6. Перенесення ескізу на формат.
7. Уточнення деталей та форм на форматі у чистовому вигляді.
8. Перша прописка (підмальовок).
9. Друга прописка, уточнення тональності.
10. Детальна прописка форм та фігури.
11. Робота над дрібними деталями композиції.
12. Завершення та узагальнення портрету
13. Покриття роботи лаком.
14. Оформлення роботи у раму.

Під час пошуку натхнення для вибору теми дипломної роботи, було вивчено та проаналізовано безліч художніх творів та була ознайомена з багатьма художниками сучасності та минулих часів. Портрет один з найпопулярніших жанрів мистецтва, а образ жінки улюблена тема митців.

Переглядаючи репродукції картин відомих художників, увагу завжди привертають роботи, які окрім професійного виконання передають особливий настрій та атмосферу. За кожною картиною стоїть розповідь, переживання автора та натури, їх емоції, взаєморозуміння, бачення навколишнього світу. Важливо

через полотно та фарби передати не лише зовнішній, а і внутрішній стан описуваного.

Творчій задум виник у пошуку. Спочатку було знайдено натуру для портрету, а вже після відштовхуючись від її образу в цілому створювалась композиція. Натурницею для майбутнього диплому була обрана молода дівчина, з світлим та довгим волоссям, світлою шкірою, блакитно-зеленими очима. Для створення оточення в якому буде знаходитись натура було обрано декілька варіантів драперій та реквізитів у вигляді посуду, фруктів, квітів так, як портрет вирішено писати з елементами натюрморту.

Після довгих пошуків було вирішено зображувати дівчину на нейтральному тлі, у блакитно-зеленому одязі, з елементів натюрморту обрано: яблука, квіти, скляний графин та келих, на тлі – квіти.

Матеріалом для виконання магістерської роботи було обрано – олійний живопис на полотні. Олійна фарба дає багато можливостей та різні ефекти в залежності від способу нанесення. Олійна фарба може лягати на полотно гладко або пастозно [3].

Після довгих роздумів були пошуки композиції у графічних варіантах. В уяві майже одразу було бачення роботи, але зобразити це на форматі було не так легко, як здавалось на першу думку. Насамперед хотілось звернути увагу на образ. Саме тому, було поставлено за ціль максимально відобразити емоційний стан натурниці та атмосферу майбутнього твору в цілому.

В основі кожної картини є композиція. Це особливий порядок розміщення предметів і способу їх відображення, що має підпорядковуватись загальноприйнятим канонам композиції. До законів композиції належить рівновага і композиційний центр. Рівновага – це певний стан композиції, при якому усі елементи збалансовані між собою. Рівновагу можна забезпечити за допомогою багатьох прийомів, таких як: розміщення основних мас, ритм, пропорції, тональність і фактурність.

Дуже важливо знати про засоби гармонізації композиції. Перш за все це – ритм, означає «такт, циклічність». Ритм забезпечує стан руху, динамічність сюжету. Ритм забезпечує певні змін, рух, у той час як метр слугує як повторення одного й самого [26].

Одним з найважливіших засобів гармонізації композиції є контраст і нюанс. Контраст дає можливість виділити композиційний центр, підкреслити найважливіші елементи, забезпечити глибину і простір на зображенні. Не менш важливими є масштаб і пропорції. Вони дають можливість передати розміри об'єктів, глибину і просторовість композиції, а також різницю між елементами [30].

Всі закономірності формувались у певний етап історичного розвитку цивілізації. Розвиток суспільної думки, всебічне пізнання життя і природи були в основі формування нових художніх канонів. Так сотні років назад людина зуміла помітити у природі періодичність, симетрію і ритм, чим активно почали користуватися. Вже багато віків ми маємо унікальні композиційні засоби, які є справжніми інструментами в руках художника, що прагне донести свій творчий задум до інших.

Третім етапом виконання творчої частини дипломної роботи був пошук композиційного рішення за допомогою плям. Далі були пошуки образу, рух та позиці. фігури. Було зроблено багато начерків та вирішено писати картину у горизонтальному положенні (Додаток Б. Рис.1.1). Майбутній портрет заплановано писати з руками та елементами натюрморту. Далі були пошуки реквізиту, а саме: яблук (використовували справжні), скляних предметів, різних квітів, драперій та одягу для моделі (Додаток Б. Рис. 1.2).

Після начерків було створено графічний ескіз та почато пошуки кольорового рішення майбутнього твору. Спочатку було здійснено ескіз у більш темному та холодному варіанті виконання, але порадившись з куратором дипломної роботи було прийнято рішення трохи змінити гамму, щоб вона не була такою «різкою», адже це не відповідало образу натурниці та задумці. Одяг дівчини вирішено писати у блідно блакитному тоні, який буде підтримуватись з кольором фону. Квіти на задньому плані композиції у теплих тонах, які будуть підкреслювати золотисте волосся натурниці (Додаток Б. 1.3).

При перенесенні композиції на формат було внесено деякі зміни, адже на великому форматі деталі виглядають не завжди так само, як на меншому розмірі. У виборі формату було важливо, щоб у майбутньому виконанні розмір фігури на

полотні не перевищував реального розміру людської постаті. Полотно було обране білого кольору, крупної зернистості тканини.

Далі було уточнення деталей на форматі і перехід до роботи з фарбами (Додаток Б, Рис. 1.4).

Першу прописку було виконано у техніці гризаль, лише за допомогою охри та умбри. Таким чином вдалося розподілити композицію на тональності та зберегти майбутню цілісність роботи. Після повного просихання першої прописки друга лягала більш вдало. Було розпочато роботу з кольором. Робота велась одразу на всьому форматі і з усіма частинами композиції паралельно, для того, щоб зберегти цілісність (Додаток Б, Рис. 1.5).

Малюючи жіночу постать було звернено увагу на роботи проаналізованих майстрів, щоб зрозуміти та вивчити, як вони передавали форму, об'єм та колорит людського тіла у своїх роботах. Було складно вписати фігуру в оточення, але за допомогою рефлексів потрібного відтінку та розставлених у правильних місцях вийшло наблизитись до бажаного результату (Додаток Б, Рис. 1.6).

Після роботи над постаттю фігури, яка є центральною у композиції було перейдено до елементів натюрморту та другого плану картини. На фоні було вирішено зобразити квіти у теплих та холодних відтінках для підтримання колориту фігури та предметів переднього плану, але задачею було написати квітм'яко і щоб вони не відвертали увагу від головної героїні, а лише підтримували атмосферу та настрій композиції (Додаток Б, Рис. 1.7).

Після декількох прописок, уточнення тональності та кольору було перейдено до детальнішої прописки усіх форм, фігур та дрібних деталей роботи (Додаток Б, Рис. 1.8).

Далі необхідно було знову перейти від детального до загального, щоб зробити композиції більш цілісною (Додаток Б, Рис. 1.9).

Останнім етапом роботи було покриття картини лаком та оформлення у раму (Додаток Б, Рис. 1.10).

РОЗДІЛ II.

Методика навчання портретному образу у ЗВО

2.1. Мета та зміст навчання студентів ЗВО портретному образу.

Художній образ допомагає митцю осмислити навколишній світ, розкрити емоційний стан героїв та особливості характеру, через своє бачення. Спочатку народжується образ, який стимулює та надихає митця на створення майбутнього твору, а аудиторію до його сприймання. Художнику важливо осмислити внутрішній стан зображуваного, щоб передати атмосферу та захопити глядачів.

Художній образ також розглядають, як категорію психології. У психології художній образ вважається загальною картиною світу, яка виникає у результаті інформації пропущеної через органи почуттів. Важлива характеристика «образу» - це узагальнення. Питання характеру художнього сприйняття досліджували естетики, художники, а також мистецтвознавці. Вони відзначали, що у процесі художнього сприйняття є наявність переживання естетичного задоволення. Платон один з перших кого зацікавило поняття «образу» Античний філософ вважав, що образ – це відображення певної речі. Думка Платона дуже важлива, адже почавши працювати з феноменом художника він запропонував свою модель розуміння мистецтва [28].

Методичні аспекти портретного жанру та художнього образу висвітлювали у своїх працях О. Невської [20], А. Бєди [5], Г. Бамеса [4], В.В. Рубан [24], Н. Лі [18].

На вивченні курсу «Академічного живопису» велику увагу приділяють портрету. Портрет вивчається студентами вищих навчальних закладів поступово, починаючи з гіпсових форм та переходячи до натури. Головним завданням курсу є формування здатності передачі образу натурника.

Портрет один із головних та найскладніших жанрів у образотворчому мистецтві. Адже усі поставлені завдання курсів академічного живопису та рисунку ведуть до професійного виконання постаті людини. Щоб вдало виконати портрет необхідно володіти усіма основами образотворчої грамоти та вміти застосовувати теоретичні знання на практиці.

Головна *мета* навчання студентів портретному образу – це навчити студентів чітко володіти знаннями пропорцій людини та пластичної анатомії; виробити вміння правильно передавати колір, форму, матеріальність та відображати видиму (об’єктивну) реальність, вписувати фігуру у навколишнє середовище; надати вміння визначати найголовніший компонент (пляму) живописної композиції та визначати тонально-колірний акцент живописної композиції; освоїти прийоми творчого пошуку у розв’язанні практичних завдань та різних технік виконання портрету у живописі; розвинути образотворче мислення.

Завданням у вивченні портретного жанру – є надання студентам розуміння засад образотворчої грамоти у рисунку та живописі; аналітичний підхід до вирішення практичних завдань; послідовність отримання знань від простого до складного, від загального до деталей та навпаки; поетапність навчання, кожне наступне завдання має базуватись на отриманих знаннях та навичках попереднього.

Виділяють такі форми навчання: лекції, практичні заняття, завдання для самостійного виконання, семінарські заняття. Практичні заняття є основними під час вивчення теми портрету.

Щоби навчитися вирішувати складні питання творчих завдань портретної картини, необхідно спочатку навчитися професійно зображувати голову та фігуру людини. Потрібно знати людські пропорції та застосовувати теоретичні знання на практиці, вміти конструктивно будувати форму, виявляти рух натурника, вміти зв’язувати деталі між собою у цілісну композицію та не втрачати загальну форму, ототожнювати та приводити зображення до тональної єдності та пластичної виразності. Передача індивідуального характеру психологічного стану портретованої людини є одним із важливих завдань в роботі з портретом.

Студентам необхідно постійно виконувати начерки та етюди для підтримки знань та навичок. При виконанні етюдів у кольорі необхідно змінювати напрямок освітлення, темний і світлий фон, спробувати намалювати натуру в контражурі та постійно змінювати колірну характеристику робіт [17].

2.2. Методи вивчення портретного жанру.

Протягом усієї історії мистецтва художники вдосконалювали знайдені техніки, технології зображуваного заради найкращої передачі художнього образу. Художні прийоми, що використовуються в олійному живописі, дуже різноманітні та дають митцю багато можливостей. Сучасний олійний живопис, різні техніки письма, широка палітра матеріалів дають змогу створювати оригінальні картини й роблять творчість художника, авторською. Так створюються індивідуальні авторські методи [12].

О. Невська у своїй праці «Методика ведення навчання живопису» [20,с.3] зазначає, що одним із головних у зображенні портрета є не тільки відображення зовнішньої схожості, а і розкриття внутрішнього світу людини, його переживання, настроїв та емоцію у момент написання твору. Таким чином і створюється художній образ, сприймаючи який глядач проникає в думки і почуття зображуваної людини.

Г. Бамес у своїй книзі «Зображення людини» розкриває усі основи академічного рисунку з натури, що є невід'ємною частиною та основою для майбутнього написання портрету у живописі. Адже для досконалого виконання постаті у кольору спочатку необхідно розібратись з пропорціями та тональним рішенням у рисунку. Г.Бамес демонструє наочний матеріал, який пришвидшує розуміння теми [4].

Методика навчання створення портретного образу чудово представлена у «Живописі» А. Беди, де автор дає змогу у повній мірі зрозуміти інформацію про те, з чого потрібно починати вивчення портретного образу та які вправи потрібно виконувати для повноцінної передачі кольору, об'єму, тональності та характеру портретованого [5].

Кожен викладач має свій підхід та методику навчання портретному образу, тому метою дослідження – це визначити консолідацію інформації, щодо грамотної методики виконання портретного зображення у процесі навчання студентів вищих навчальних закладів.

Художник, який розкриває значущість образу у натурі, починає свою працю з детального вивчення. Потім митець намагається відтворити свої враження за допомогою форми, кольору та живописної гармонії. Велике

значення має робота з натури. Працюючи з натурою художник опирається не лише на зорове сприйняття, а і на емоційне [5,с.14].

Головним завданням вивчення рисунку та живопису у вищих навчальних закладах – це навчитися зображувати людину. Для вдалого виконання портрету студентам необхідно застосовувати багато знань та вмінь з пересічних предметів, а саме : кольорознавства, пластичної анатомії, скульптури, технік графіки, історії мистецтв та інші. Велику роль відіграють теоретичні знання, але необхідно вміти застосувати їх на практиці. Завдання та процес живописного зображення голови та фігури людини ті самі, що і при роботі в інших жанрах – у натюрморті та пейзажі. Головним є конструктивне ліплення форми за допомогою кольору, матеріальних якостей та положення у просторі. Студентам необхідно мати цільне сприйняття кольорових співвідношень натури, увага до змін світла у середовищі, які впливають на модель та вміння деталізувати форму при цьому не втрачаючи цільного образу на полотні. На першому етапі вивчення голови та фігури людини зводиться до гарного знання пластичної анатомії, ліплення форми за допомогою кольору та на виявленні індивідуальних якостей. Студенту необхідно вміти матеріально передавати живе людське тіло, відображаючи його кольорові характеристики та зв'язок з навколишнім середовищем і освітленням.

Живопис голови на пряму залежить від вміння студентами тонально вирішувати завдання у рисунку. Студенти повинні вміти конструктивно зображувати форму з дотриманням усіх пропорцій. Без знання пропорцій художник не зможе грамотно передати схожість натурника .

Початковим етапом навчання студентів портретного образу, як у рисунку так і в живописі є рисування гіпсових зліпків окремих деталей голови, голови та погруддя, оскільки гіпсові форми мають стандартні та правильні анатомічні пропорції, з яких студентам простіше починати своє знайомство з зображенням людини. Засвоївши навички конструктивної побудови форм окремих деталей портрету та людського тіла на основі гіпсових зліпків ока, губ, носа, вуха студенти можуть переходити до рисування портрету з натури.

Процес вивчення живописного зображення голови людини можна поділити на такі етапи: 1) зображення голови у техніці гризаль, 2) живопис голови при

денному освітленні, 3) живопис голови в умовах штучного освітлення, 4) живопис голови в умовах пленеру.

1) Зображення форми голови тоном (гризаль).

Правильна передача тональних співвідношень натури є одним з головних елементів реалістичного живопису. У живописі тональні відношення в поєднанні з кольором є фундаментом побудови переконливого, життєво достовірного кольорового строю, основою ліплення об'ємної форми та передачі матеріальності об'єктів. Вміння зображувати голову у техніці гризалью в майбутньому дасть можливість студентам успішно перейти до вирішення цієї задачі живописними методами.

Як і в рисунку для студентів більш зрозуміло та корисно буде почати роботу з гіпсових зліпків окремих частин голови та цілої голови античних зразків.

Щоб отримати бажаний результат тональних співвідношень у живописному рішенні написання голови, необхідно виконати декілька вправ наведених нижче [5, ст. 120-121].

Завдання 1. Етюд голови натурника (або гіпсової голови) на світлому і темному фоні.

Ціль даної підготовчої вправи – навчитися передавати великі тональні відношення натури (або гіпсової форми), акцентувати увагу на ролі фону та його тональному зв'язку з моделлю.

Для виконання завдання натуру ставлять так, щоб вона освітлювалась спереду, без різких контрастів світлотіні. Голова повинна сприйматися силуетом. Відношення голови з фоном буде змінюватись: в одному випадку фон світліший голови, в іншому – темніший.

Методична значущість цього завдання диктується необхідністю навчитися передавати великі тональні відношення голови та фону. Як правило, студенти пишуть окремо фон, що в кінці процесу приводить до тональної помилки, роздрібнення деталей, механічного копіювання натури. Від правильного рішення цієї основи для першого етапу вивчення завдання залежить успіх подальшої роботи.

Дане завдання важливе та необхідне при початковій стадії навчання. При роботі над портретом художник-професіонал перед усім виокремлює великі

відношення силуету моделі (тонального відношення) до фону і тільки потім переходить до більш тонкого моделювання голови, знаходить напівтон, рефлексії і тд. Саме тому логічно починати навчання з постановки ока на сприйняття та передачу великих тональних відношень голови до фону, залишаючи в стороні нюанси та деталізацію.

Етюди в техніці гризаль краще виконувати умброю натуральною або марсом коричневим, що дасть чудовий початок для інших шарів фарби.

Завдання 2. Етюд голови натурника при боковому освітленні.

Це завдання має на меті: передачу тональних відношень тінювих та світлових частин голови та фону, ліплення форми голови за допомогою тону.

Для виконання даної справи обирається натура з чіткою анатомічною побудовою обличчя. Модель розміщується близько біля вікна для того, щоб створити чітке, контрастне освітлення. Тональні відношення між світлом та тінню голови та між фоном мають бути чітко вираженими. Для фону можна використати нейтральну сіру драперію, тональність якої буде сприйматися зі сторони світлої частини голови темніше, а з тінювої – світліше. З тінювої сторони моделі, для більш чіткого виявлення форми можна встановити білу відображу вальну площину. В таких умовах краще зчитується лінія особистої тині та підкреслюється анатомічна побудова черепа.

Виконання даного завдання представляє для студентів проблему: не навчившись сприймати модель загально, захоплюючись деталями, вони втрачають велику форму, копіюють натуру по частинам, переходять від однієї деталі до іншої та не зв'язують голову з фоном в цілому.

На даному етапі навчання, коли студент ще не вміє сприймати та передавати зображуваного узагальнено та цілісно, від нього потребується максимальна активізація уваги. Чітко поставлене завдання позбавить студентів бажання передчасно написати зморшки обличчя, вії, родимки та інші деталі.

У ході виконання цього завдання студент повинен навчитися правильно передавати характер світлотині та тональні відмінності частин голови. Форму голови потрібно починати писати з тінювої частини, так як тінь одразу розподіляє велику форму. Після написання тінювої частини вирішується фон. Після знаходження великих тінювих відношень можна перейти до пошуків

відношень між головою та фоном з освітленої сторони. Така послідовність роботи дозволить сприймати зображення об'ємно та у просторі. Кордони голови з фоном слід зм'якшувати для передачі об'єму.

Після того як з'ясована тіньова частина голови до відношення освітленої частини фону, необхідно уточнити конструкцію голови та її характер, перейти до конкретизації великої форми, але ще без деталізації. Форму слід виявляти як об'єм з великою кількістю площин. Кожна з цих площин має свою тональну характеристику.

Після того як студенти у ході виконання даного завдання здобудуть запас вмінь та навичок в передачі тоном великої форми, слід запропонувати їм завдання з детальною проробкою форми у техніці гризаль.

2) Живопис голови при природному денному освітленні.

Живописні зображення, як і тональні (гризаль), ґрунтуються на законі пропорційних співвідношень. У живописі не тільки тонові, але і кольорові відмінності об'єктів повинні бути передані у тих відношеннях, в яких вони знаходяться між собою у реальний момент спостереження. Якщо в етюді портрету виконаного з натури, правильно передані кольорові відношення, ми впізнаємо людину, характерні особливості шкіри його обличчя і тд.

При побудові рисунку знаходять перед усім пропорції основних об'ємів. Існує правило процесу рисування: йти від загального до деталей. Аналогічно цьому і здійснюється живописне зображення: на початку роботи потрібно з'ясувати загальні колірні плями між основними об'єктами та зробити їх великими масами. Якщо цього не зробити то у майбутньому буде помилка з втратою цілісності твору.

У початкових завданнях з живопису голови необхідно навчитись працювати методом великих відношень. Для цього можна виконати декілька короткочасних етюдів (1-2 години) на вирішення основних та загальних відношень голови та фону, не переходячи до деталізації. Такі короткочасні етюди рекомендовано повторювати кожен раз перед початком більш серйозних завдань по зображенню голови або фігури людини [5,с.126].

Завдання 1. Етюд голови натурника в умовах бокового контрастного освітлення.

Натура з яскраво вираженою анатомічною побудовою знаходиться поблизу вікна. Студенти розміщуються так, щоб у полі їхнього бачення була велика частина тіньової сторони голови. Увага художника повинна бути направлена на ліплення форми, передачу тональних та кольорових відмінностей, які залежать від навколишнього оточення.

На прикладі даної натурної постановки можна проаналізувати тонові та кольорові особливості у контрастному освітленні. Ліплення форми голови повністю залежить від характеру світла, яке проникає через вікно. Чим більше освітлення і чим яскравіше блакитне небо тим більше буде змінюватись індивідуально-локальний тілесний колір обличчя. Колір неба буде особливо помітним у тих місцях голови, де проміні світла з вікна падають під прямим кутом.

Слід звернути увагу на те, що голова натурника, яка знаходиться близько біля вікна, характеризується різкими контрастами світла та тіні. Значний контраст може и не виникнути, якщо оточуючі голову предмети і стіни мають світлий колір, та навпаки, в оточенні темних предметів контраст може бути сильним.

Спеціально розташована поруч з натурою відображу вальна площина додатково освітлює та об'єднує тінь відображеним відтінком. Необхідність введення протилежного освітлення (рефлексу) з тіньової частини викликано тим, що студенти часто перебільшують щільність тіньової частини. Також це допомагає більш об'ємно виявити рельєф форми голови.

Завдання 2. Етюд голови натурник, освітленого природним світлом спереду.

Фон для даного завдання відбирається так, щоб голова виглядала силуетом. Світле, не загоріле обличчя потребує більш темного фону, темне - світлого. На початку роботи важливо акцентувати увагу на передачі кольорово-тонального відношення силуету голови до фону.

Ця вправа представляє складність: з однієї сторони, освітлення спереду голови відображає невеликі групи тіней, вслід чого об'ємна форма в цілому сприймається складно, з іншої – захоплення детальною проробкою дрібних кольорових відношень, концентрація уваги на кольорових нюансах приводить до окремого змальовування деталей. Тому робота повинна бути направлена на

об'ємне рішення моделювання форми, передачу основних відношень, створюючи загальне тонове та кольорове рішення етюду.

Успіх у цьому завданні залежить від того, наскільки глибоко зрозуміли студенти сенс професійної постановки зору на цільне бачення композиції.

Завдання 3. Етюд голови натурника розміщений проти світла.

Зображення природи, поставленої проти світла, так само як і в попередньому завданні, представляє значну складність у сприйнятті форми та передачі кольорової характеристики. При такому освітленні голова сприймається темним силуетом і значно зміненою за кольором. Зміна кольору предмета з'являється тому, що тіньова частина практично уся освіплена лише відображенням світлом.

Найбільш розповсюджені помилки у роботі над таким завданням являються: перебільшення чорноти кольору в тіньовій частині голови, нехтування закономірностями передачі даного стану освітлення, яке має важливе значення в даних умовах.

Колір та тональність тіньової частини голови багато в чому залежить від рефлексів. Чим сильніше загальне освітлення, тим світліші та яскравіші по кольоровій характеристиці предмети навколишнього оточення, тим сильніші рефлекси та тим значніше виглядає форма голови у тіньовій частині. Також і навпаки, чим слабкіше освітлення та менш яскраві по кольору предмети, тим слабкіші рефлекси. Зазвичай тіньова частина голови, сприймає рефлекси предметів інтер'єру та приймає окрас теплого відтінку.

Локальний колір голови сильно змінюється і в освітлених частинах. Промені світла з вікна падають на волосся, скроні, розділює предметний колір та робить його холоднішим.

Другий випадок якій зустрічається у роботі над головою у даних умовах зазначається у перебільшенні студентами рефлексів тіньової частини голови. Учні повинні знати, що у межах тіньової частини голови форма моделюється ледве помітними рефлексами. Тільки у такому випадку вдасться правильно передати форму та простір у якому знаходиться модель. Чудове виконання подібного живописного завдання можна показати на прикладі картини В.А. Серова «Дівчина з персиками». Фігура дівчинки, яка сидить спиною до вікна, сприймається силуетом, однак лице яке знаходиться у тіні не здається темним: на нього падають

рефлекси від рожевої блузи, білої скатертини та інших предметів поряд (Додаток А, Рис.1.14.).

Після засвоєння закономірностей передачі великих відношень та ліплення форми в умовах природного освітлення слід перейти до довготривалих завдань, в яких умови світлового оточення повторюються, але цілі та завдання зображення голови більш глибокі та розширені в направлені передачі цілісної об'ємної форми, кольорової та образної характеристики натури.

Завдання 4. Етюд голови з яскраво вираженою анатомічною побудовою в умовах контрастного освітлені.

Робота над довготривалою натурною постановкою потребує послідовності в рішеннях конкретних задач на кожному етапі.

На першому етапі роботи слід направити увагу на пошук кольорового рішення та закріплення першого враження від натури у підготовчому ескізі; на композиційне розміщення натури на полотні та її рисунок; на знаходження загального кольорового рішення стану натури та передачу великої форми. Процес роботи над довготривалою постановкою потрібно почати з підмальовку, «акварельної» прописки всього полотна. Підмальовок дає змогу точно з'ясувати тональність майбутньої роботи. Там, де підмальовок по тону та кольору знайдений точно, чистота кольору буде набагато правильніше, ніж у пастозному письмі.

На другому етапі роботи вирішується задача детального вивчення та проробки натури. При цьому, працюючи з деталями, не можна втрачати загальну форму та цілісність.

Третій етап – узагальнення та приведення роботи у єдине ціле. Роздрібнену деталями натуру потрібно привести до узагальнення, загострити увагу на характерному та підкреслюю чому індивідуальні особливості зображуваного, а також пом'якшити другорядне.

Необхідно виконати декілька вправ з аналогічними задачами, розміщуючи натурника у різні світлові умови. Послідовність у процесі роботи залишається.

Завдання 5. Поясний портрет натурника.

Щоб засвоїти анатомічні побудови шії, положення парних грудинно-ключично-сосцевидних м'язів та яремної впадини, слід оголити натуру до поясу.

Натура з яскраво вираженою анатомічною побудовою розташовується далі від стін, в умовах денного освітлення так, щоб найбільш чітко прочитувалась форма. Передача натури в просторі з'ясовує задачу даного завдання. Вирішуючи його, студент повинен навчитися передавати кольорово-тональні відношення в інтер'єрі.

Грудинно-ключично-сосцевидні м'язи у значній мірі з'ясовують зв'язок голови з плечовим поясом. Саме тому велику увагу слід приділити засвоєнню знань та вмінь правильної передачі анатомічної побудови.

3) Живопис голови при штучному освітленні.

Коли митці-початківці пишуть натуру (натюрморт або портрет) при штучному (електричному) освітленні, результати видаються у кольоровому співвідношенні майже такі ж, як при денному освітленні. Виявити справжній колорит шкіри натури при штучному освітленні заважає одна з особливостей зорового сприйняття – константність. Константність сприймання полягає у відображенні предмета таким, яким він є насправді, незалежно від деяких мінливих умов[25]. Аконстантне бачення у «чистому» вигляді присутнє у більш досвідчених художників. Майстри з меншим досвідом роботи знають колір предмета і відповідно йому розмальовують етюд, при цьому допускають помилки у побудові реального кольору натури у даний момент.

Вивчення цього розділу слід почати з обов'язкових підготовчих вправ, які допомагають навчитися студентам фіксувати перші неадаптовані враження від кольорової побудови моделі. Виконання таких творчих задач (розрахованих на 30 хвилин) бажано виконувати перед початком кожної довготривалої роботи.

Завдання 1. Етюд голови, освітлений з тіньової частини штучним світлом.

Головна ціль завдання - оволодіння студентами навичок сприйняття та передачі характерних змін локального кольору і ліплення форми в умовах подвійного освітлення.

Натурник освітлюється з світлової сторони природнім світлом, а з тіньової – електричним.

Тіньова частина, освітлена штучним жовтим світлом, підсилює контраст між теплою тінню та холодною світловою частиною обличчя. При одночасному

порівнянні освітленої та тіньової частини голови закон адаптації зору діє слабкіше і тому студенти можуть довше сприймати реальний колір природи.

Завдання 2. Етюд голови натурника в умовах штучного освітлення.

Ця справа представляє значні труднощі для сприйняття кольорових змін. Вечірнє електричне світло має помаранчевий відтінок, який піддає впливу усі фарби інтер'єру кімнати. При цьому у природі кольори змінюються від освітлення значно сильніше, ніж це сприймається зором. При штучному освітленні біла ваза або гіпсова голова здаються білими. В дійсності насиченість оранжево-жовтого кольору має значну величину, тому не слід писати їх білими. Досвідчений живописець для виконання даної цілі скористається кадмієм помаранчевим у чистому.

Після засвоєння закономірностей передачі штучного освітлення у короткочасних вправах можна переходити до аналогічного довготривалого завдання. Задачею завдання буде - передача об'ємної форми, кольорового стану, деталізацією, приведення зображення до кольорової цілісності.

4) Живопис голови в умовах пленеру.

Постановка цього завдання також має свої специфічні особливості. Потрібність вести роботу методом пропорційних кольорових відношень виступає тут у повній силі та значущості. При сонячному освітленні об'єкти природи та сила світла (по яскравості), та по силі кольору переважають фарби палітри. Багато об'єктів, освітлених сонцем, неможливо передати у повній мірі, як це можливо було б зробити при роботі в майстерні. На етюдах необхідно передавати тонові та кольорові рішення в пропорційних природі відношеннях.

Перед виконанням зображенням голови або фігури в умовах пленеру необхідно гарно зрозуміти вказані вище особливості пленерного живопису, а також проаналізувати ряд живописних портретів з точки зору характеристики тих змін кольору, об'єму та форми, які виникають в умовах пленеру. Такий аналіз особливо ефективний на матеріалі робіт художників І.Є. Рєпіна (Додаток А. Рис. 1.15.), К.О. Коровин (Додаток А. Рис. 1.16.).

Часто у процесі роботи на полотні студентів падає сонячне світло і рефлекси навколишніх об'єктів. Тоді яскраво насичений етюд сприймається на пленері яскравим, повним сонячного світла, але достатньо перенести його у

приміщення, як він стає чорнішим та без кольору. Саме тому слід продумано підійти до організації свого робочого місця. Полотно має бути ізольоване від сильного впливу світла та рефлексів.

Після кожного виконаного завдання в умовах пленеру потрібно проводити аналіз в приміщенні з слабкішим освітленням. Це дає можливість контролювати процес роботи та своєчасно бачити і виправляти недоліки у зображенні.

Завдання 1. Етюд голови натурника в умовах денного сонячного освітлення.

Ціль вправи – сприйняття та передача впливу світла в умовах денного сонячного освітлення.

Коли голова освітлена прямим сонячним промінням, загальна кольорова гамма висвітлюється. Локальний колір голови зображуваного під впливом прями променів стає майже без кольору. У місці де промені сонця під кутом, освітлення стає слабшим, світлова частина голови поступово набирає колірних характеристик, які визначаються кольором шкіри та рефлексів. Зверху колір голови залежить від освітлення та рефлексів неба, знизу – кольором рефлексів землі, зелені і т.д.

Колір в тіньовій частині, за контрастом зі світлової частини натури, характерний прозорістю, кольоровістю, яскравістю кольору. Тіні контрастні кольору світлового потоку та багаті рефlekсами, відображеними від навколишніх предметів. Слід звернути увагу на те, що при інтенсивному сонячному світлі спостерігається слабка насиченість кольору у світлі, та навпаки, доволі насичена рефlekсами тінь.

У сірий день етюд голови можна писати довше, ніж у сонячні дні. В сірі дні світлові відношення змінюються не так швидко. Тому у сонячні дні краще писати швидкі етюди за один сеанс та невеликого розміру.

Завдання 2. Етюд голови натурника в умовах вечірнього або ранішнього освітлення.

Ціль вправи – оволодіння навичками передачі кольору натури, зміненого ранішнім або вечірнім освітленням.

Аналізуючи освітлене оточення, слід зазначити, що натура, освітлена вечірнім промінням сонця, приймає окрас помаранчево-червоного кольору, тіньова частина голови буде мати холодний блакитний рефлекс від неба. На

пленерній практиці слід робити по черзі вечірні та ранішні етюди. Характер ранішнього освітлення аналогічний вечірньому, але натура приймає більш світлу та яскравішу за кольором характеристику.

Виконуючи етюди вранці чи ввечері, потрібно постійно пам'ятати, що правильне сприйняття кольору натури залежить від адаптації зору і успіх у роботі над етюдом багато в чому залежить від збереження першого неадаптованого враження студента.

Після оволодіння знаннями та навичками передачі характерного стану пленеру слід перейти до довготривалих завдань, які виконуються у декілька сеансів.

ВИСНОВКИ

Проаналізовані у роботі мистецтвознавчі, педагогічні, методичні джерела та розв'язання поставлених завдань дозволяють дійти таких висновків:

1. У процесі написання пояснювальної записки було досліджено історію виникнення та розвитку портретного жанру у образотворчому мистецтві. З'ясовано, що за характером зображення виокремлюють парадний (офіційний, урочистий) та камерний портрети. Портрети також розрізняють на станкові, монументальні та мініатюри. У епоху Відродження людина стала центром світу і вплив релігії став слабшим. Епоха Відродження подарувала нам таких майстрів, як Леонардо да Вінчі, Ботічеллі, Рафаель, Тіціан. В XVII столітті важливе місце займав камерний портрет інтимного характеру. У першій чверті XIX століття з'являються нові тенденції і нові таланти, наприклад, Жак-Луї Давид. Великим відкриттям став портрет у російському живописі. Справжній портрет, який передавав характер та схожість людини з'явився у XVIII столітті. Особливо цікавим став період 1860-1870 років, саме у цей час почалося становлення реалізму в російському живописі. В сучасному XXI столітті митці звільнились від будь яких канонів та меж у мистецтві.

2. У роботі було проаналізовано аналоги художніх творів відомих художників сучасності та давнини, як прототипи творчої роботи. Серед них були Джей Луїс [10], Корнелія Хернес [15], Алекс Венеція [2], Стефен Баумен [6], Даміан Лехосзест [9], Адріан Готліб [1], Роберто Фері [23], Іван Крамської, Валентин Серов.

3. Визначено мету та зміст навчання студентів вищих навчальних закладів портретному образу. А саме загальна мета навчання студентів портретному образу – це навчити студентів чітко володіти знаннями пропорцій людини та пластичної анатомії; виробити вміння правильно передавати колір, форму, матеріальність та відображати видиму (об'єктивну) реальність, вписувати фігуру у навколишнє середовище; надати вміння визначати найголовніший компонент живописної композиції; розвинути образотворче мислення. Основним завданням у вивченні портретного жанру – є надання студентам розуміння засад

образотворчої грамоти у рисунку та живописі; аналітичний підхід до вирішення практичних завдань; послідовність отримання знань від простого до складного; поетапність навчання.

4. Було висвітлено методику портретного жанру у живописі. Розподілено процес вивчення живописного зображення голови людини на етапи: 1) зображення голови у техніці гризаль, 2) живопис голови при денному освітленні, 3) живопис голови в умовах штучного освітлення, 4) живопис голови в умовах пленеру. Було розроблено ефективні методи оволодіння портретним жанром у живописі. Під час процесу вивчення та засвоєння практичних навичок у жанрі портрету, студенти мають вирішити багато задач та подолати складнощі, які постають перед ними у процесі роботи. Вміння правильно формулювати методику навчання викладачем є запорукою успішності здобутих знань та вмінь студентів. З поступовим рівнем складності поставлених завдань вони зможуть краще та скоріше засвоїти матеріал. Важливим є постійне повторення матеріалу та виконання практичних завдань для засвоєння і удосконалення вмінь та навичок. Зображення людини є одним із найскладніших завдань і воно є основою професійної майстерності майбутнього художника [17].

5. Під час роботи з практичною частиною магістерського проекту було охарактеризовано процес виникнення творчого задуму та пошуки композиції, розкрито етапи створення творчої роботи під назвою «Жіночий портрет», олійними фарбами на полотні 90x120. Створюючи власний художній образ у творчій частині проекту було удосконалено творчі та педагогічні здібності. Повноцінне вирішення портрету допомогло розкрити у пластичній характеристиці натури її душевних якостей, психології, а також вміння у конкретній особистості виділити риси, обумовленні соціальною та національною загальністю.

Отже, головною метою портретного живопису є відображення анатомічної схожості людини. Також необхідно звертати увагу студентів на творче завдання портрету, а саме його композицію та створення художнього образу. Портрет має уособлювати в собі відбір головного з елементами деталізації, але при цьому потрібно вміти не втрачати цілісну, загальну форму. Головним у портреті повинне бути обличчя, яке буде привертати увагу глядача, а все інше лише конкретизувати

образ в цілому. Вдалий портрет – це завжди суворий, принципіальний відбір головного, характерного, значного, індивідуального та неповторного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адріан Готліб. Біографія. Веб-сайт.
URL: <https://www.adriangottlieb.com/> (Дата звернення 17.10.2021)
2. Алекс Венеція. Біографія. Веб-сайт.
URL: <https://www.alexvenezia.com/about> (Дата звернення 21.10.2021)
3. Анастасія Бурлака. Глибина олійних фарб. Веб-сайт.
URL: <https://inlnk.ru/BpnBZ> (Дата звернення 22.10.2021)
4. Бамес Г. Зображення людини. Основи рисунка з натури - Дітон, 2012. 312 ст.
5. Беда Г.В. Живопись. Москва: Просвещение, 1986. 192 с.
6. Біографія. «Про мене», Стефан Баумен. Веб-сайт.
URL: <https://stephenbaumanartwork.com/pages/about> (Дата звернення 10.10.2021)
7. Вольнський Л.Н. Лицо времени. Книга о русских художниках. Москва: Государственное издательство детской литературы министерства просвещения РСФСР, 1962 г. 215 с.
8. Горячева Г.Є. Мистецтво парсуни XVII ст. Веб-сайт.
URL: http://eprints.kname.edu.ua/49125/1/ilovepdf_com-234-236.pdf (Дата звернення 19.10.2021)
9. Деміана Лекхосзест. Біографія. Веб-сайт.
URL: <https://insightgallery.com/artistbiography.php?artistId=325223&artist=Damian+Lechoszeszt&type=> (Дата звернення 15.10.2021)
10. Джей Луїс. Біографія Веб-сайт.
URL: <https://albemarlegallery.com/artists/61-j-louis/biography/> (Дата звернення 13.10.2021)
11. Естетичне виховання. Веб-сайт.
URL: <http://ua.textreferat.com/referat-12822-1.html> (Дата звернення 14.10.2021)
12. Жиров В.В. Пошуки образу в живописі: шляхи та засоби. Арт-простір №2, 2017. С. 75-80.
13. Історія живопису. Енкаустика. Веб-сайт.
URL: <https://lihtaryk.com.ua/istoriya-zhivopisu/> (Дата звернення 05.08.2021)
14. Історія розвитку портретного жанру. Веб-сайт.

URL:<http://www.ipedahohika.com/lirefs-349-9.html>(Дата звернення 03.10.2021)

15. Корнелії Хернес. Біографія. Веб-сайт.

URL: <http://www.corneliahernes.com/> (Дата звернення 19.10.2021)

16. Лазарев В.Н. Леонардо Да Винчи. Портрет Монни Лизы. Москва: издательство Академии наук СССР, 1952 г. 111 с.

17. Лакізіук О.О. Формування сучасних педагогічних технологій та освітніх систем. Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук: матеріали наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 4-5 грудня 2020 р.). Запоріжжя: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 99-103.

18. Лі Н.Г. Рисунок. Основи навчального академічного рисунку. Москва-Ексмо, 2005 р. 239 ст.

19. Машковцев Н.Г. Альбом И. Крамской. Москва: Изобразительное искусство. 1973 р. 56 с.

20. Невская Е.В. Методика ведения ученого задания по живописи. Портрет. Санкт-Петербург: Федеральное агентство по образованию, 2010. 15 с.

21. Портрет італійського Ренесансу. Веб-сайт.

URL:<https://inlnk.ru/agJwO>(Дата звернення 10.08.2021)

22. Предмет мистецтва. Художній образ, зміст і форма в мистецтві. Веб-сайт. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10746/>(Дата звернення 23.10.2021)

23. Роберто Фері. Біографія. Веб-сайт.

URL: <https://www.robertoferri.net/biography/> (Дата звернення 24.10.2021)

24. Рубан В.В. Портрет у творчості українських живописців. Київ: Мистецтво, 1979.

25. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). Веб-сайт. URL: <http://sum.in.ua/s/konstantnistj> (Дата звернення 17.10.2021)

26. Силко Є.М. Композиція. Теоретичні основи композиції. Методичні рекомендації до практичних занять.: навч.-метод. посібн. Чернігів, 2015.

27. Склярєнко В. Книга Иван Крамской. Неизвестная. Книга-блокнот Видавництво «Фоліо», 2014 .112с.

28. Сприйняття предметності як основа побудови художнього образу//

Образование и наука 21 век – 2010. Материали за 6-а международна научна практична конференция. Филологични науки. София. «Бял ГРАД БГ» ООД. – 2010 – С.23-27.

29. Стець С. Каталог виставки «П. П. Рубенс - А. Ван Дейк: Відоме й невідоме». Веб-сайт.

URL: <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Z/Z2013/JRN/PDF/34.pdf> (Дата звернення 8.10.2021)

30. Яремків М. Композиція. Творчі основи зображення : навч. посібн. Тернопіль, 2005.

ДОДАТКИ

Додаток А

Роботи художників які працювали у портретному жанрі

Рис. А. 1.1. Джей Луїс «Очікування», 2021 р.

Рис. А. 1.2. Джей Луїс «Руки», 2021 р.

Додаток А

Рис. А. 1.3. Стефан Баумен « Портрет дівчинки», 2020 р.

Рис.А.1.4. Стефан Баумен «Жіночий портрет», 2020 р

Додаток А

Рис.А.1.5. Деміан Лехосзест «Покої Єлизавети», 2020 р.

Рис.А.1.6. Адріан Готліб «Ранішні троянди», 2021 р.

Додаток А

Рис.А.1.7. Адріан Готліб «Ранішні троянди», 2021 р.

Рис. А.1.8. Корнелія Хернес «Розважальник», 2021 р.

Додаток А

Рис. А.1.9. Алекс Венеція «Дівчина», 2019 р.

Рис. А.1.10. Алекс Венеція «На відпочинку», 2020 р.

Додаток А

Рис.А.1.11. Роберто Фері «Жіночий портрет», 2016 р.

Рис. А.1.12 І.Н. Крамськой «Незнайомка», 1883 р.

Додаток А

Рис. А. 1.13. Рембрандт «Флора», 1634 р.

Рис. А.1.14. В.О. Серов «Дівчинка з персиками», 1887 р.

Додаток А

Рис.А.1.15. І. Є. Репін «Стрекоза» ,1884 р.

Рис.А. 1.16. К.О. Коровин «Портрет Марії Мусліної», 1915 р.

Додаток А

Рис. А.1.17. Автор невідомий «Портрет Іоана Доброго», 1319-1364 рр.

Рис. А.1.18. Леонардо Да Вінчі «Монна Ліза», приблизно 1503 р.

Додаток Б

Рис. Б. 1.1. Пошукові графічні начерки.

Додаток Б

Рис. Б.1.2.Пошуки постановки натури.

Додаток Б

Рис. Б.1.3. Кольоровий пошук ескізу.

Рис. Б.1.4. Перенесення ескізу на формат.

Додаток Б

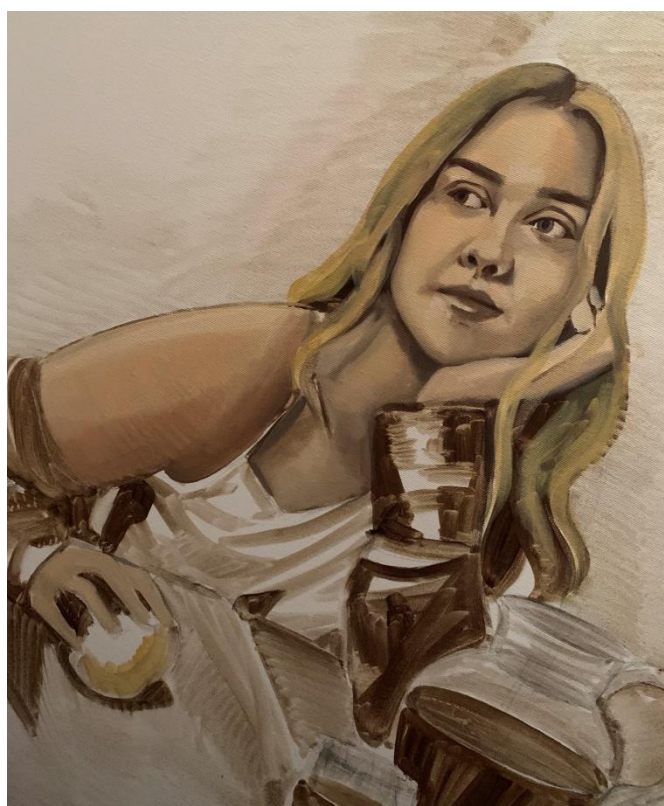
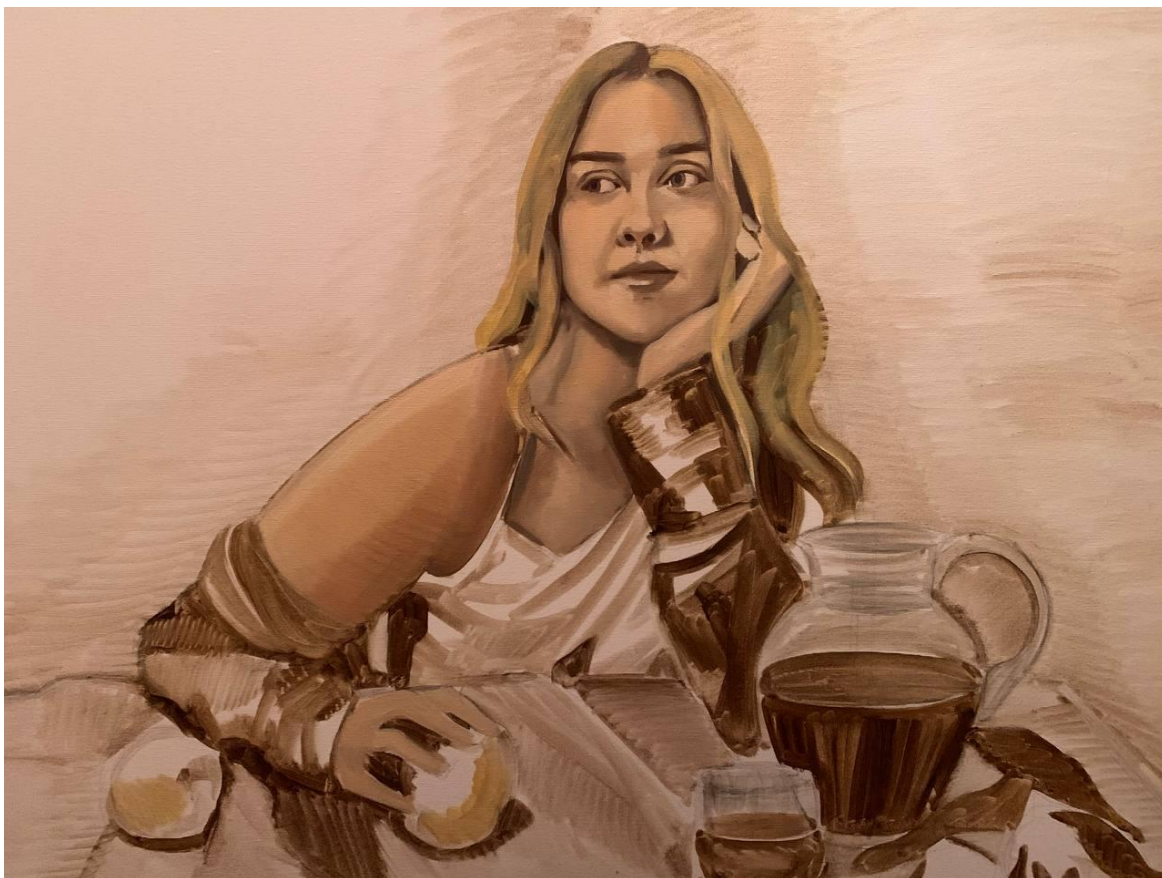

Рис. Б.1.5. Підмалювок.

Додаток Б

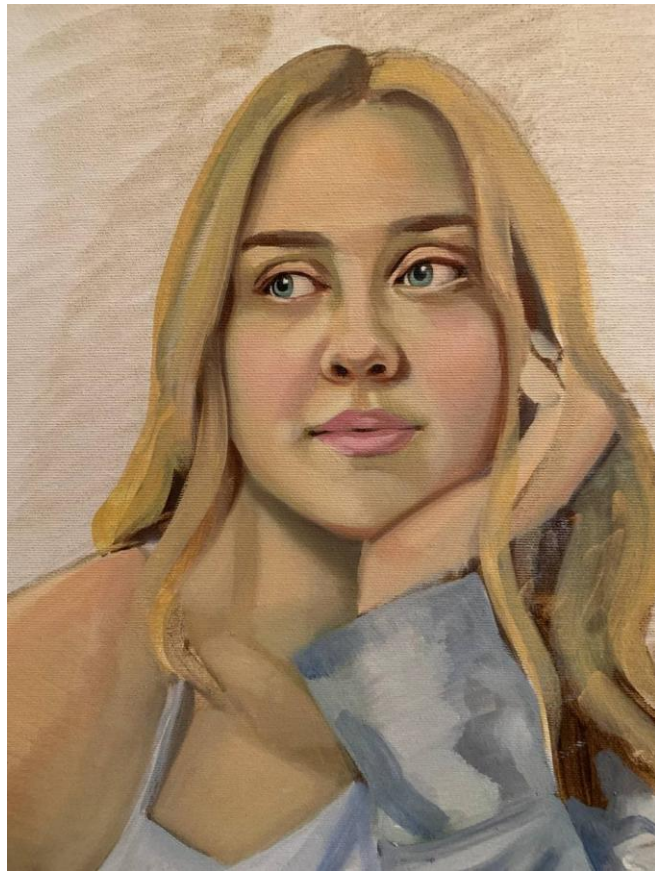

Рис. Б.1.6. Перша прописка у кольорі.

Додаток Б

Рис. Б.1.7. Друга прописка у кольорі.

Рис. Б.1.8. Третя прописка у кольорі.

Додаток Б

Рис.Б.1.9. Перехід від детального до загального

Рис. Б.1.10. Завершена робота.

Додаток В

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Пояснивши свою думку, хочу додати, що перспектив у образотворчого мистецтва багато, проте майбутнє мистецтва, залежить тільки від нас самих.

Список використаних джерел:

1. Зербино Д.Д. Наукова школа: лідер і учні. Л.: Євросвіт, 2001. 208 с.
2. Електронний ресурс. URL: <https://starylev.com.ua/club/blog/25-oznak-tvorchyh-lyudey>.
3. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 200с.
4. Сучасне мистецтво: Науковий збірник Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ, 2010.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПОРТРЕТНОГО ЖАНРУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ольга Лакізіук
НПУ імені М.П. Драгоманова
м.Київ
Науковий керівник: Сова О.С.,
кандидат педагогічних наук

Анотація. У публікації висвітлюються методичні аспекти навчання портретного жанру студентів художніх закладів вищої освіти. Проведено узагальнення практичних рекомендацій українських і зарубіжних педагогів щодо методики виконання портрету. Запропонована чітка система навчальних завдань, що забезпечує поступове формування вмінь зображувати людину засобами рисунку і живопису.

Ключові слова: портрет, навчання студентів-художників, портретний жанр, методика виконання портрету.

Образотворче мистецтво є певним люстерком душі митця, яке відображає його почуття, переживання, настрої, цінності. У своїх творах через візуальну форму автор веде діалог з глядачем, долучаючи його до свого світосприйняття, підштовхуючи до роздумів та самопізнання. Кожний жанр образотворчого мистецтва розкриває філософію буття по-різному, унікально, притаманними лише йому засобами (колір, тон, об'єм, фактура та інше).

Рис. 1.1. Сторінки статті.

Додаток В

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Одним з найпопулярніших жанрів образотворчого мистецтва є портрет, що у перекладі з французької означає «образ». На портретах зазвичай зображують людину або групу людей, які існують або існували в реальному світі. Втім, до портретного жанру можуть відноситися і зображення літературних героїв, вигаданих персонажів тощо. За характером зображення виокремлюють парадний (офіційний, урочистий) та камерний портрети. У камерному портреті як правило і розкривається характер людини. Портрети розрізняються на станкові, монументальні та мініатюри. Станкові портрети – це картини в живописі, бюст у скульптурі, рисунки та гравюри у графіці тощо. Монументальні портрети – монументи, фрески та мозаїки. Портретна мініатюра – це портрет невеличкого розміру (до 20 см), що вирізняється своєрідністю виконання з особливою тонкістю та охайністю роботи. Мініатюра виконується на папері, пергаменті, слоновій кістці, перламутрі або металевій основі (мідь, цинк, золото) з використанням засобів, що властиві тільки для цієї образотворчої форми. У портретному зображенні людина відтворюється по плечі, по груди, по пояс, по коліна та на повний зріст.

У закладах вищої освіти, що готують майбутніх учителів образотворчого мистецтва, на опанування теми «Портрет» відводиться велика кількість навчальних годин на таких дисциплінах як живопис, рисунок, скульптура і композиція. Студенти досконало вивчають анатомію людини, засоби відтворення характеру та схожості натури, передачу її психологічного та емоційного стану.

Сучасні художники-педагоги та методисти постійно працюють над удосконаленням змісту професійних дисциплін і покращенням методичного інструментарію, задля забезпечення якісного навчання студентів-образотворців. Підтвердженням є праці Л. Масол [2], І. Руденко [7], О. Сиви [5], О. Шевнюк [6], в яких розкриваються різні аспекти підготовки студентів у мистецьких закладах вищої освіти.

Додаток В

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

Аналізуючи науковий доробок присвячений методиці навчання портретного жанру варто відзначити праці Г. Беди [1] та О. Невської [3], де ґрунтовно розкриті особливості зображення натурних постановок та послідовність відтворення портрету. У мистецтвознавчому альбомі В. Рубан «Портрет у творчості українських живописців» [4] зібраний колосальний за обсягом аналітичний матеріал з окресленої теми та сконцентровано увагу на дослідженні одного з найяскравіших жанрів українського образотворчого мистецтва – портреті.

Метою статті є узагальнення та доповнення методики навчання студентів-художників основам портретного жанру у закладах вищої освіти.

Головним завданням курсу живопису та рисунку у мистецьких закладах вищої освіти є формування у студентів умінь реалістичного відтворення людини. Портретне зображення натурника є одним із найскладніших завдань для художника, адже для його майстерного виконання потрібно докласти чимало зусиль. Дуже важливими є теоретичні знання, підкріплені вмінням застосовувати їх на практиці. Перед початком роботи над портретним образом особливу увагу варто приділити організації постановки, а саме підбору моделі для зображення, загальному колориту, одягу, атрибутам і додатковим елементам, що створюють унікальну атмосферу майбутнього твору.

О. Невська у своїй науковій праці «Методика ведення навчального завдання з живопису. Портрет» [3] підкреслює, що у зображені людини важливим є не тільки відтворення схожості, але й розкриття її внутрішнього світу, переживань, емоцій, настрою. Сприймаючи портретний образ, проникаючи в думки і почуття зображуваної натури, ми досягаємо не тільки цю людину, а й те, що її оточує, її навколишній світ, життя.

Вдало написаний портрет відображає не лише схожість та характер людини, він розкриває перед глядачем внутрішні погляди та переживання самого художника. Картини з зображенням людської постаті привертають до

Додаток В

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

себе найбільше уваги та вважаються найскладнішими. Саме тому художники прагнуть якнайкраще навчитися зображувати фігуру та портрет людини. Відтворюючи натуру, художник розкриває її чуттєво-емоційну значущість. Шлях художника, який розкриває цю значущість у натурі, починається з детального вивчення її образу. Після цього художника намагається відобразити свої враження та емоції за допомогою форми, кольору, живописної гармонії. Відчуття прекрасного прокидається у художника саме при спілкуванні з природою. Наше зорове сприйняття відображає не просто образ об'єкта, а і його емоційне відчуття [1, с.14].

Під час опанування навичками зображення людини важливе значення має *робота з натури*. Тільки цей провідний практичний метод навчання може забезпечити ґрунтовне, всебічне та повноцінне вивчення людської постаті. Для вирішення складних питань творчого вираження портретної картини, необхідно перш за все навчитися професійно зображувати голову та фігуру людини, а саме:

- знати пропорції людини та застосовувати ці знання на практиці;
- досконало відтворювати анатомію тіла;
- бути здатним конструктивно будувати форму;
- вправлятися у виявленні та передачі руху;
- вміти узагальнювати, приводити зображення до тональної єдності та пластичної виразності.

Для того щоб передати індивідуальний характер психологічного стану портретованої людини, спочатку необхідно навчитися усім стадіям роботи над створенням портретного образу.

Важливим початковим етапом навчання студентів портретного образу є засвоєння навичок конструктивної побудови форм окремих деталей портрету (око, губи, ніс, вухо) та людського тіла (рука, стопа тощо) на основі гіпсових зліпків. Після цього студентам варто запропонувати зобразити з натури гіпсове скорше (Гудона) – для вивчення м'язів і їх вплив на загальну

Додаток В

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

пластику тіла. Надалі переходять до рисунка гіпсової голови, виконаної за допомогою обрубвання форми, що дозволить навчитися цілісно сприймати зображуваний об'єкт та дослідити вплив освітлення на кожну площину обличчя. Наступним етапом є виконання рисунку гіпсової голови чи погруддя античних зразків, що мають стандартні та правильні анатомічні пропорції, з яких молодим художникам простіше починати своє знайомство з зображенням людини. Опанувавши вміннями реалістичного відтворення гіпсових голів, студенти можуть переходити до рисування портрету з натурника. У першу чергу початківцям потрібно засвоїти знання та вміння побудови і тонального відтворення портрету засобами рисунку, а вже потім починати роботу з кольором на заняттях з живопису.

Процес зображення портрету в живописі за своїми стадіями схожий на інші жанри образотворчого мистецтва. Як в натюрморті та пейзажі спочатку слід вирішити загальну композицію, далі виконати конструктивну побудову, потім перейти до ліплення форми за допомогою кольору, відобразити об'єм, матеріальність і положення у просторі. Важливим є цілісність виконання портрету на всіх етапах. Потрібно звертати увагу на джерело освітлення (природне або штучне світло), що принципово відрізняється за принципом відтворення тепло-холодності. Студенти мають вміло передавати матеріальність живого людського тіла, відображаючи його характеристики і зв'язок з оточенням.

На завершальному етапі роботи необхідно зайнятися проробкою деталей та моментів, які формують схожість портрету з натурою. Щоби портрет виглядав максимально схожим до натурника, слід не лише правильно побудувати форму голови та усіх елементів обличчя, а і виокремити те, чим саме відрізняється людина від інших. Форма брів, лінія росту волосся, напрямлення росту вій є важливими деталями, які формують схожість. У самому кінці портрет узагальнюють, приводячи всі елементи до колірно-тональної єдності.

Додаток В

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

У процесі вивчення живописного відтворення людини можна виділити декілька важливих завдань: 1) виконання голови у техніці гризайль; 2) відображення портрету за умов природного освітлення; 3) зображення портрету при штучному освітленні; 4) живопис голови у пленерних умовах [1, с.120]

Аби повноцінно сформувати навички та вміння зображення портрету людини, студентам необхідно постійно виконувати начерки та етюди. При виконанні етюдів у кольорі необхідно ставити перед собою різні завдання: змінювати напрямок освітлення, темний і світлий фон, колорит тощо.

Проведений вище аналіз дозволяє дійти наступних висновків:

- успішна реалізація навчання студентів основам виконання портрету забезпечується грамотним методичним інструментарієм, який базується на поступовому зростанні рівня складності завдань із зображення людини;
- важливим аспектом методики є постійне повторення матеріалу та вправляння, наочні приклади та застосування на практиці знань, вмінь і навичок.

Зображення людини є одним із найскладніших та найцікавіших завдань, воно є основою професійної майстерності майбутнього художника.

Список використаної літератури:

1. Беда Г.В. Живопись. Москва : Просвещение, 1986. 192 с.
2. Масол, Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
3. Невская Е.В. Методика ведения учебного задания по живописи. Портрет. Санкт-Петербург, 2010.
4. Рубан В.В. Портрет у творчості українських живописців. Київ : Мистецтво, 1979. 286 с.
5. Сова О. С. Формування художньо-педагогічних умінь майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі пленерної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 320 с.

Рис. 1.6. Сторінки статті.

Додаток В

НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА: ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ

6. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах. Київ, 2017. 311 с.

7. Rudenko I. Innovative Technology of Training of the Future Teachers of Fine Art. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. № 3 (67). С. 97–106.

Рис. 1.7. Сторінки статті.

Рис. 1.8. Сертифікат.

Додаток В

Рис. 1.9. Сертифікат .

Додаток Г

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Факультет педагогіки і психології Кафедра образотворчого мистецтва
ЖИВОПИС

ТЕМА: Аналіз творчого доробку художників, які працювали у жанрі портрету.

ПІБ викладача	Дата	Пара	Аудиторія	Група	Години
Малашина О.А.	07.10.21				
Лекція №	5	Лабораторна №		Семинар	

№ з/п	СТРУКТУРА
1.	Підготовка студентів до заняття та мотивація до вивчення нового матеріалу.
2.	Ознайомлення студентів з темою та завданням лекції.
3.	Виклад нового матеріалу.
4.	Завершення лекції та підведення підсумків.
5.	Надання та пояснення завдання для самостійного опрацювання.
РЕСУРСИ	
1.	Презентація на тему: «Аналіз творчого доробку художників, які працювали у жанрі портрету»
2.	Шевнюк О.Л. : «Методика навчання образотворчого мистецтва».

Основні категорії, поняття, терміни, імена

Кольорове рішення, колорит, ритм та динаміка композиції, матеріальність форм, фактура площин, кольорова гармонія та рівновага.

№ з/п	Тезисний зміст лекції	МЕТОДИ
1.	Привітання та ознайомлення студентів з темою лекції. Тема: «Аналіз творчого доробку художників, які працювали у жанрі портрету».	Словесні: розповідь. Наочні: ілюстрація, демонстрація. Практичні: Метод зацікавлення, узагальнення, пояснення, мистецька бесіда.
2.	<p><i>Виклад нового матеріалу.</i></p> <p>Жанр портрету має велику популярність та є найскладнішим у виконанні. На портретах зображують людину, чи групу людей, які існували раніше або існують у даний період часу. Портрети бувають парадні та камерні. Саме камерний портрет і розкриває сутність характеру людини. Також портрети поділяють на станкові, монументальні та мініатюри. Станкові портрети – це картини в живописі, бюст у скульптурі, рисунки та гравюри у графіці тощо.</p> <p>Джей Луїс американський художник – досвідчений живописець. Джей Луїс живе і працює в Нью-Йорку. Його картини олійними фарбами представляють майстерно відображені жіночі фігури. Глядач бачить цих натурниць у споглядальних і часто у сюрреалістичних позах. Вони приховують і розкривають навколишнє середовище, розбираючи його через перспективу, жест і форму.</p> <p>Стефан Баумен, також американський сучасник чудово володіє пластичною анатомією форми, академічним рисунком та живописом. Стефан художник із класичною освітою, 12 років працював викладачем програми малювання та живопису Флорентійської академії мистецтв.</p> <p>Даміан Лехосзест польський художник який створює неперевершені образи на полотні за допомогою олійного живопису. Даміан народився в 1976 році в Рацібожі у Польщі. З раннього дитинства захоплювався малюванням, а саме портретами. У перші шкільні роки брав участь у багатьох художніх конкурсах високого рівня.</p> <p>Адріан Готліб каліфорнійський натураліст та портретист володіє мовою живопису та надихає своїми картинами. Адріан Готліб талановитий сучасний художник, який створює образні композиції та портрети передаючи враження, що він не просто малює, а «заглядає в душі своїх моделей».</p> <p>Алекс Венеція американський художник портретист. Народився у 1993 році у Вірджинії. На даний момент художник проживає в Релі, Північна Кароліна. Насамперед художник-самоучка Алекс Венеція вперше</p>	

	<p>усвідомив силу мистецтва під час уроку мистецтва світлотіні в середній школі, розглядаючи роботи Караваджо.</p> <p>Звісно не можливо не згадати російського класика живопису Івана Крамського. Народився він 1837 року у Російській імперії. Художник-портретист, теоретик образотворчого мистецтва, творець Артліі художників (1865 рік), один з організаторів та керівник Товариства пересувних виставок (1870 рік), академік живопису.</p>	
3.	<p><i>Завершення лекції та підведення підсумків.</i></p> <p>Скільки літературних, музичних, живописних, архітектурних та скульптурних шедеврів було присвячено людині. В усі часи був надзвичайно цікавим погляд митців на образ людини в цілому, адже для кожного з них були свої ідеали.</p> <p>Практично всі художники з найдавніших часів і до сучасності звертались у своїй творчості до образу людини, який втілювали як у портреті, так і в сюжетних сценах.</p> <p>Отже, становлення портретного жанру пройшло багато етапів, пов'язаних з особливим світобаченням. До сих пір портретний жанр вважається важливою складовою мистецтва, яка донесе до нащадків пам'ять і про нашу епоху</p>	
4.	<p><i>Надання та пояснення завдання для самостійного опрацювання.</i></p> <p>Ознайомитися більш глибоко з творчим доробком митців та зробити презентацію-каталог робіт на 10-12 слайдів одного з обраних художників.</p>	

Таб. 1.1. Розробка лекції на тему: «Аналіз творчого доробку художників, які працювали у жанрі портрету».

